"PROLETAREC" JE DELAVSKI LIST ZA MISLEČE ČITATELJE

PROLETAREC

Official Organ Yugoslav Federation, S. P. — — Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

PROSVETNE MATICE GLASILO J. S. Z.

ST. — NO. 1660. Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3, 1879

CHICAGO, ILL., 5. JULIJA (July 5), 1939.

Published Weekly at 2301 So. Lawndale Ave. LETO—VOL. XXXIV.

KONGRES BOLJ IN BOLJ V SLUŽBI REAKCIJE

Petindvajset let po atentatu v Sarajevu

UMORNA ŽIVČNA NAPETOST V EVROPI. — HITLER TRDI, DA BO DOBIL VSE KAR ZAHTEVA BREZ VOJNE. — KOMU JE NAMENJEN NJEGOV PRIHODNJI UDAR?

Eden najzanimivejših krajev v Sarajevu, ki ga prezre le malokateri tujec, je pusti vogal ulice pri mostu preko reke, kjer je bil 28. junija 1914 umorjen avstrijski prestolonaslednik Franc Ferdinand d'Este in njegova žena.

Užig svetovne vojne

Ta umor je služil za užig zanetitve svetovne vojne. Pričela se je mesec pozneje — dne 28. julija 1914, z vojno napovedjo Avstro-Ogrske Srbiji. Štiri dni nato jo je napovedala Nemčija Rusiji. Nato se je v Evropi širila kakor ogromen gozdni požar in se razplamtela po vseh kontinentih.

Še ene obletnica

Dne 28. junija beleži svetovna zgodovina ne samo obletnico atentata v Sarajevu, nego tudi podpisanje versaillske pogodbe. Letošnjega 28. junija je minilo 20 let, od kar je bil podpisan ta dokument, o katerem so državniki, ki so ga sklenili in potisnili v podpis Nemčiji z revolverjem v roki, trdili, da je z njim konec vojnam in prihod svobode ljudstev ter sodelovanja dežele z deželo za mir in blagostanje vseh pod okriljem društva narodov.

Imperialistični mir

V času sprejetja versaillske pogodbe je priobčil londonski delavski dnevnik "Herald" kartun, ki je bil eden najbolj preroških, kar je bilo narisanih v onih dneh. Na risbi so slike zavezniških državnikov, ki so versaillsko pogodbo sklenili in podpisali. Ko se vračajo iz dvorane v versaillski palači, vidijo nagega ob zid naslonjenega dečka, ki plaka. Ali ga res čujem ihteti? vprašuje tovariše diplomate Clemenceau. Tik dečka je na kartunu besedilo, ki pojasni, da bodo posledice "mirovne" pogodbe pozvale te dečke leta 1940 v novo svetovno klanje. Ostali listi v Angliji so se iz kartunistovega prerokovanja in iz "Heralda" norčevali — a danes dotično sliko ponatiskujejo, ker je po 20. letih tragično resnična. Socialisti so razumeli, da mir, kakršnega so sklenili v Versaillesu, ne more biti trajen mir, ker so v pogodbi ostali vsi vzroki, radi kakršnih nastajajo vojne.

Tragične posledice

Dvajset let po pogodbi je versaillski mir razvalina. Liga narodov je impotentna. Nemške republike ni več. Zaslugo za njeno uničenje ima versaillski mir, ki jo je uklenil gospodarsko in jo ponižal v svetovni družbi dežel med zlačince; in enako ima zaslugo za njeno uničenje bratomorni boj delavstva dveh naziranj, ali še pravilnejše skupna fronta nacijev in komunistov za uničenje socialne demokracije in weimarske ustave. Ti in slični vzroki, za pokončanje demokratične Nemčije so danes stvar zgodovine.

Kdo je bil pravi zmagovalec?

Ampak to, kar je nastalo iz Nemčije, ni še stvar zgodovine, nego je tragična sedanjost. Ob 20. letnici podpisanja versaillske pogodbe, je nacijska propaganda še posebno poudarila, da je bila resnična zmagovalka v zadnji svetovni vojni Nemčija, ki se je prerodila in je danes mogočnejša in enotnejša kot kdajkoli poprej. Nacijski tisk našteva zmage tretjega

(Nadaljevanje na 5. strani.)

Apel za več agitacije v prid Proletarca dobil dober odziv

Meseca junija je prejel Proletarec približno $100 za naročnino več kakor junija lansko leto. Marec t. l. je bil edini mesec, da smo prejeli za naročnino manj kakor v istem mesecu lansko leto. V vseh drugih smo na naročnini napredovali.

Ampak treba bo še mnogo podrobnega agitacijskega dela, če hočemo nadomestiti naročnike, ki smo jih izgubili v času krize. Za bodočnost Proletarca je potrebno, da v pridobivanju naročnikov zanj storimo kolikor kdo more. Le na ta način bodo dohodki Proletarca zvišavani tudi v drugi polovici tega leta.

Iz odgovorov naših agitatorjev razvidimo, da so pripravljeni sodelovati in pospešiti svoje delo, da bodo uspehi čim večji.

Dobro znamenje je tudi, da so postali naši aktivni klubi delavnejši kot so bili lani. Tajnik kluba št. 1 Chas. Pogorelec poroča, da je prejel meseca maja nad $60 članarine, ali več kot katerikoli posamezen mesec v prošlih nekaj letih. Združeni klub št. 114 v Detroitu je dobil nekaj novih članov vzlic stagnaciji, ki je zajela delavsko gibanje. Mnogi klubi so ali bodo imeli v tem poletju piknike v korist "Proletarca". Tako upamo, da bomo s skupnimi močmi premagali vse ovire in šli dalje po naši stari preizkušeni poti.

Louis Pirc dokončal svojo dolgo karijero

Louis Pirc, ki je bil v slovenski naselbini v Clevelandu poleg sodnika F. Lauscheta najvplivnejša osebnost, je v četrtek 29. junija skončal svoje delo. Prekinila ga mu je kap. Umrl je nagloma. Star je bil 51 let. V Ameriko je prišel leta 1905.

Pokojni Louis Pirc ima za seboj zanimivo zgodovino. Bil je agresiven in brezobziren, businessman in "praktičen političar". S socialisti je bil neprestano v boju. Že mnogo let je urejeval svoj list v ultraklerikalnem stilu. Pomagali so mu mnogi duhovniki na veliko jezo uradno priznanega katoliškega glasila v Chicagu.

Louis Pirc se je posebno med vojno in v povojnih letih ogašal za vplivnega predstavnika clevelandskih Slovencev čigar beseda v uradih zvezne državne okrajne in mestne vlade nekaj zaleže. Vsekakor je "Ameriška Domovina" z njim izgubila krmarja ki mu bo težko našla namestnika enakih zmožnosti.

Tom Mooney na agitaciji

Tom Mooney je od začetka junija na govorniški turi po Zedinjenih državah. Propagira za slogo, civilne svoboščine, za osvoboditev njegovega tovariša W. K. Billingsa iz zapora v Californiji in proti fašistični nevarnosti. Njegov obrambni odbor poroča iz San Francisca, da je namen Mooneyjeve ture zbrati s pomočjo vstopnin in drugih dohodkov vsoto 20 tisoč dolarjev za pokritje dolga, ki ga je napravil Mooneyjev obrambni odbor v dolgoletnih prizadevanjih, da ga reši iz ječe.

WPA pomaga zdravstvu

Iz urada WPA poročajo, da nudi ta ustanova zdravstveno oskrbo vsak teden približno 300,000 ljudem. V ta namen uposluje v raznih vrstah zdravstvenega dela 15,000 zdravnikov, bolničark in drugih.

Pomoč HBZ staremu kraju

HBZ je prispevala $2,000 v pomoč ljudem na Hrvtskem, katerim je silovita povodenj napravila ogromno škodo.

Uvoz moke in žita v Slovenijo

Slovenija uvaža letno 11,000 vagonov žita in moke ter 2000 vagonov koruze za svoj vsakdanji kruh, ker njen lastni žitni pridelek ne krije potreb vsega prebivalstva.

TEŽKI OČITKI PROTI WPA IN ZAHTEVE ZA OMEJITEV VSEH RELIFNIH AKCIJ

NARAŠČANJE DEFICITA. — BREZPOSELNI TARČA NAPADOV. — POMOČ FARMARJEM. BOJ DVEH SIL O "NEVTRALNOSTI", KI SE JO NAJ UVELJAVI V ZED. DRŽAVAH

Zvezni kongres je na svojem letošnjem zasedanju izvršil prav malo koristnega dela in še tistega samo pod pritiskom administracije, unij in javnosti. Demokrati imajo v njemu ogromno večino. V lanski kampanji za kongresne volitve so vpili "Z Rooseveltom v zmago za new deal'. Po volitvah pa so kot ponavadi pokazali svojo pravo barvo — brezpogojno zvestobo najreakcionarnejšemu krilu ameriškega kapitalizma.

Napadi zaradi "razmetavanja"

Roosevelt, ki se trudi obvarovati posedujočim slojem njihova bogastva s potrebnimi socialnimi reformami je od njih napadan za zapravljivca, ki bo bankrotiral Zed. države ako se mu ne stopi na prste. To svojo "dolžnost" naj izvrši kongres — in večina — velika večina poslancev demokratske in skoro vsi od republikanske stranke so pomagali v propagandi, da preti tej deželi silovit polom, ako zvezna zbornica Rooseveltu odločno ne namigne, da naj neha z razsipavanjem, ali pa mu bodo odvzete vse posebne pravice in vladne posle sama prevzame.

Ogromen dolg

V svojih napadih proti WPA in sličnim pomožnim akcijam poudarjajo, da znaša vladni dolg že nad 40 milijard dolarjev, torej je že skrajni čas "balancirati budžet". Le zase gospodje kongresniki in senatorji ne priznajo pravilo varčevanja. Zase vzamejo iz vladnih jasli čimveč morejo, enako za svoje sorodnike prijatelje in politične pomagače.

Posledica njihovega krivično zamišljenega varčevanja je, da se odslavlja delavce WPA, ki si pri svojem delu niso mogli ničesar prihraniti, kajti njihova plača je znašala manj kot pa človek bodisi sam ali z družino potrebuje za dostojno preživljanje.

Farmarji na boljšem

Farmarji so v kongresu kot sloj razmeroma dobro zastopani, zato si lahko podpore izvojujejo veliko bolj častno kot pa delavci, katerim so dane v obliki miloščine. Farmarji so politično tudi boljše organizirani in imajo med poslanci precej takih, ki so navdušeni braniti njihove interese. Dobili so v podporo poljedelcem nadaljno milijardo dolarjev, ne da bi v ta namen poskrbeli za nove dohodke, kot jim je priporočal predsednik. A deficit je očitan na račun — brezposelnih.

To stanje bo moralo prenehati. Dvanajst milijonov nezaposlenih se ne sme dolžiti odgovornim za krizo, nego tisto ogromno večino zveznega kongresa, ki pozna samo blapčevanje kapitalizmu in očita vsak cent, ki se ga izda v pomoč onim, ki bi radi delali, pa jim je ta človeška pravica v sedanjem sistemu odrekana.

Debata o nevtralnosti

Razen s kritikami proti relifnim akcijam se je kongres v tem zasedanju veliko ukvarjal s predlogo o nevtralnosti Zed. držav. Administracija je predložila svoj načrt, o katerem je trdila, da bo v oporo miru po svetu ker bo ostrašil agresivne sile. Opozicija mu je nasprotovala iz razloga, da to ne bi bila nevtralnost, nego zavezništvo z Anglijo, Francijo in morebiti celo z Rusijo.

Spremembe so bile koncem konca spremembe k originalnemu predlogu, katere je tisk v Nemčiji in Italiji radostno pozdravil. To očividno pomeni, da smatra novo ameriško postavo o nevtralnosti sebi v korist.

Problem pokojnin

Eden najvažnejših socialnih problemov, s katerim se igrajo politiki v kongresu in politični raketirji sebi v korist, je problem preskrbe starih ljudi. Kongres o tem razpravlja, v volilnih kampanjah poslanci obljubijo po $200 na mesec, sploh kolikor kdo hoče, a nato se v zbornici spet prerekajo za vsak

(Nadaljevanje na 4. strani.)

PRESOJANJE DOGODKOV DOMA IN PO SVETU

Za deportiranje "rdečkarjev". — Kongresni odsek za pravosodje je priporočil v sprejem zakon za deportiranje vseh tujih "rdečkarjev in za zabranitev priseljevanja onim, ki so za "nasilno strmoglavljenje ameriške vlade". Zdi se, da se bi poslanci vzlic vročini lahko ukvarjali s pametnejšimi stvarmi.

Mladeniči v USA imajo priliko postati učenci v zvezni vojni službi za letalstvo. Letos jih nameravajo izučiti za aviatorje 15,000 in potem 20,000 vsako nadaljno leto, dokler jih ne bo treba več. V ta namen je dovoljena vsota $7,000,000 na leto.

Zunanja Mongolija je malo znana dežela. Vendar pa lahko pomeni vojno med Japonsko in Rusijo. Bitke med sovjetskimi in japonskimi letalci so se pričele ob Vnanji Mongoliji mesca maja. V Tokiu trdijo, da so uničili par sto ruskih vojnih aeroplanov. Rusi so v svojih poročilih skromnejši in pravijo, da je bilo uničenih nekaj japonskih letal več kakor sovjetskih. Očitno laže v tem slučaju Japonska, ker svoje letalstvo preko mere povišuje in ruskega pa prikazuje, kot da je brez vrednosti.

Predsednik Roosevelt se huduje, ker mu je demokratski kongres na veliko veselje republikanskih torijev odvzel nekaj pravic — posebno v reguliranju valute. Pravi, da so poslanci izročili kontrolo in špekuliranje z dolarjem nazaj bankirjem na Wall Streetu. To je tudi njegova krivda. Ako bi bil ob nastopu svoje službe leta 1933 hotel, bi bile finance zdaj povsem državna zadeva.

Delavci pri WPA so bili pred minulim 4. julijem odslavljani v tisočih. To je v interesu varčevanja in pa ker kongres želi, da se odpravi "lenarenje". Ako bi to pri sebi začel, bi mu verjeli.

Židje v Nemčiji v starosti od 18 do 35 let so bili pozvani na prisilno zastonjsko delo k graditvi strategičnih in drugih cest. Včasi so v Evropi bili primorani garati čisto zastonj samo arestanti.

Mehiko je ameriški kongres s svojim preklicem cene za tuje srebro ekonomsko silovito udaril. Mehiški kritiki pravijo, da se je to zgodilo iz maščе-

(Nadaljevanje na 2. strani)

VPRAŠANJE SRBSKIH PREDVOJNIH DOLGOV NEMČIJI

Predvojna Srbija je bila dolžna Nemčiji okrog 100 milijonov mark (nemška marka stane zdaj v Jugoslaviji 14 in pol dinarja). Po vojni so bili dolgovi zavezniških držav Nemčiji z mirovnimi pogodbami razveljavljeni, toda Nemčija jih ni pozabila. Ko sta bila knez Pavle in jugoslovanski minister za zunanje zadeve z njunim spremstvom na obisku pri Hitlerju, so v Berlinu omenili med drugim tudi ta predvojni dolg Srbije in vprašali, kaj misli o obveznosti. Domenili so se, da se posvetovanja o tem dolgu med vlado v Beogradu in Nemčijo pričnо koncem avgusta.

Ako bo nemška vlada zahtevala tudi obresti za vso to dobo, in nedvomno jih bo pripisala, bo Jugoslavija imela pred sabo visok račun in mogočnega terjavca, ki ne bo dosti popustil.

Sicer tudi Nemčija dolguje raznim deželam težke milijone mark, od katerih že precej let ne plačuje obresti. Največje obveznosti ima Nemčija v Angliji, v Zed. državah, pa tudi v Franciji in drugje. To so zdaj mrtvi dolgovi, katerih že republika ni mogla zmagovati, "tretji rajh" pa je nanje enostavno pozabil.

Vlada v Beogradu se bo torej lahko izgovorila, da "morality" ni kršila ničesar, ker tudi Nemčija rada pozabi plačati. Vrh tega je Srbija vsled nemške in avstro-ogrske invazije trpela na izgubi življenj in imovine. Verjetno je, da bo nemška vlada to več ali manj upoštevala in tirjala le glavnico, ki ji jo bo Jugoslavija plačala v blagu. Jugoslovanskemu ljudstvu se torej obetajo vsakojake priložnosti garati v dobrobit Nemčije in Italije. Te resnice ne sme zapisati ali kritično pisati o nji noben list v Jugoslaviji, ker bi to pomenilo ščuvanje proti "prijateljski državi" oziroma državama.

Kam z begunci iz Španije, ki tabore v Franciji?

Francoska vlada je dovolila zatočišče kakim pol milijona beguncem iz Španije. Večinoma so prišli preko meje poslednje tedne civilne vojne. Francija je prevzela zanje tudi skrb za njihovo vzdrževanje, dokler si ne dobe drugega zatočišča. To jo je stalo že več milijonov dolarjev. Zato je vlada v Parizu skušala pridobiti generala Franca za sporazum, v katerem bi jamčil, da vrnjenim beguncem ne stori ničesar žalega, ako nima proti njim drugega očitka kot to, da so bili za republiko. Odprto general Franco tega ni hotel obljubiti, a neuradno je baje Franciji zagotovil, da se smejo brez nevarnosti vrniti vsi, ki niso uganjali "zločinskih dejanj". Tako jih je res odšlo že mnogo nazaj, posebno žensk in otrok. da se je število španskih beguncev v Franciji do konca junija znižalo na približno 300,000.

Mnogi, ki bi jih čakala ob povratku v Španijo edino le smrtna obsodba, ali pa mučenje v koncentracijskem taboru, so dobili zavetje v Mehiki in nekateri v Angliji. Nekateri španski komunisti so šli v Rusijo, ker mehiška vlada ni bila pri volji sprejeti vseh beguncev. Precej Špancev si je iz Francije pomagalo v razne južnoameriške države, ampak za ostale mora še zmerom skrbeti največ Francija, ki z njimi ne postopa nič kaj vljudno in tudi hrane jim daje le toliko, da je za prvo silo.

Francoska vlada pravi, da bi morale te stroške deliti z njo tudi druge vlade, ki so bile za taktiko nevmešavanja", torej vse evropske države. Anglija nekaj pomaga. Da ti begunci sploh smejo biti v Franciji, čeprav so brez sredstev, je zasluga delavskih organizacij v Franciji, Anglije in v Belgiji. Delavsko gibanje škandinavskih dežel pomaga gmotno.

Kar se tiče unij in delavskega gibanja v Zed. državah in v ostalih demokratičnih deželah poleg omenjenih, je pomoč španskim lojalistom do malega prenehala. Internacionala strokovnih unij se je osredotočila v bodoče pomagati onim iz Španije, ki se vsled svojih aktivnosti v delavskem strokovnem in političnem gibanju v Španijo pod njeno sedanjo vlado ne morejo vrniti, kajti povratek bi bil zanje samomor.

V tej in prihodnji številki

Ali ima agitacija za Rooseveltov "tretji termin" kaj vpliva na vprašanje kakšno bo zadržanje delavskega gibanja v volilni kampanji prihodnje leto? Čitajte o tem članek na 2. strani.

Ali so tisti sodrugi v Clevelandu, ki smatrajo, da je nastal proti "C. G." "veter" v naših lastnih vrstah, v pravem? O tem piše v tej številki Ivan Jontez. V razčiščenje tega nesporazuma bo v eni prihodnjih številk objavljen poseben članek urednika.

Nace Žlemberger opisuje kaj vse človeka vprašajo, kadar vloži aplikacijo za starostno pokojnino. Njegove izkušnje so dober nauk onim, ki bodo kmalu morali skozi sličen proces.

Tiskarna "Radničkog Glasnika" je izgubila unijski znak, vrhtega je zapletena v tožbo. Nekaj o tem je na 4. strani v komentarjih, dalje notica iz lista "Kraljestvo Božje" o jezi slovenskih katoličanov v južni Srbiji proti pravoslavnim "popom".

Na 1. strani je članek o vprašanju, kam z begunci iz Španije, ki tabore začasno v Franciji. Dalje so v tej številki prispevki k razpravi o bodočnosti JSZ in soc. stranki, razni kritični in drugi dopisi, nadaljevanje dveh potopisov in članki. Ko jo prečitate, ponudite jo prijatelju, da jo prebere tudi on, in mu priporočite, da postane naročnik Proletarca.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

NAROČNINA v Zedinjenih državah za celo leto $3.00; za pol leta $1.75, za četrt leta $1.00.
Inozemstvo: za celo leto $3.50; za pol leta $2.00.

Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do pondeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Jugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor ..... Frank Zaitz.
Business Manager ..... Charles Pogorelec.
Asst. Editor and Asst. Business Manager ..... Joseph Drasler

SUBSCRIPTION RATES:
United States: One Year $3.00; Six Months $1.75; Three Months $1.00.
Foreign Countries, One Year $3.50; Six Months $2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL.

Telephone: ROCKWELL 2864.

"Tretji termin" in delavsko gibanje

Prvi predsednik te republike George Washington je ponujani tretji termin predsedniške službe odklonil z izjavo, da sta dva vsakemu zadosti. Od tedaj velja nepisan zakon, oziroma tradicija, da se predsednik po preteku drugega termina umakne iz tekme. Dasi so bili mnogi predsedniki priporočani še za tretji termin, je tradicija obveljala.

Izgleda, da bi sedanji predsednik Roosevelt rad preko nje v tretji termin. Prvič radi tega, ker je še vedno v bojevnem razpoloženju za svoj "new deal", ki mu ga skupno dušita, ali mu ga ovirata demokratska večina v kongresu in republikanska stranka.

Ako Roosevelt hoče biti še nominiran, bo na prihodnji konvenciji demokratske stranke prej ko ne zmagal, toda opozicija proti njemu bo ogromna. Je pravzaprav že sedaj čezdalje ostrejša v njegovi lastni stranki dočim ga republikanska črni kolikor največ more že vsa leta razun prvih dveh njegove službe.

Rooseveltovi pristaši trdijo, da čimbolj ga reakcija napada več zaupanja ima med ljudstvom. Oni menijo, da če kandidaturo sprejme, mu je izvolitev takorekoč zajamčena. Nasprotniki ga vsled bojazni pred to možnostjo še posebno črnijo, češ, da je zločin že to, ako želi prelomiti "nepisano postavo očeta ameriške republike".

Roosevelt je nejevoljen največ nad demokratsko večino v kongresu ker mu njegov "newdealski" program silovito ovira, in v marsičem ga sploh onemogoča, ali pa mu razne predloge tako zmrcvari, da so originalu komaj podobne. Kadar koli mu kongres njegove načrte zavrže, ali mu odvzema izjemne pravice, ki jih je dobil v prvem letu, ga boli dejstvo, da mu meče polena pod noge njegova stranka, ki mu je na konvenciji zagotovila sodelovanje.

Nam kajpada ni novica, da je demokratska stranka reakcionarna in korumpirana, kot je republikanska. Tudi Rooseveltu ni to skrivnost. On bi rad demokratsko stranko "liberaliziral", da bi ga podpirala v "new dealu", namesto mu nagajala. Če bo kandidiral, bo mnogo politikov demokratske stranke agitiralo rajše za republikanskega tekmeca kakor zanj. Tisti demokrati, ki so pristaši new deala, pa večinoma smatrajo, da le z Rooseveltom imajo priliko zmagati, ker je ljudstvo z njim. Če pa demokratska stranka nominira koga drugega, pa naj bo progresivec ali konservativec, bo po njihovem mnenju zmagala skorogotovo republikanska stranka.

Odbori unij CIO in tudi mnoge unije AFL, nekatere njihove konvencije in veliko posameznikov iz krogov unij so za Roosevelta in ga ungirajo, da naj še kandidira. Wm. Green in drugi voditelji AFL se še niso izrekli o tem in se bržkone tudi ne bodo, ker so za "nevtralnost" v politiki. Republikanska stranka vzlic temu računa na njihovo pomoč posebno proti Rooseveltu, če bo kandidat, češ, podpira ga CIO, vi (AFL) pa podprite našega kandidata. Nevarnost takega žoganja z delavskimi glasovi res obstoji in bo odstranjena, če se CIO in AFL do prihodnje volilne kampanje strneta v skupno enoto.

Za delavsko gibanje v splošnem je torej važno, kaj stori Roosevelt. Ako bo še kandidiral, je zelo verjetno, da bo zanj farmarska-delavska stranka v Minnesoti, progresivna v Wisconsinu, ameriška delavska v New Yorku in druge slične skupine. Iz izjav komunistov je razvidno, da bodo tudi oni podpirali listo demokratske stranke, čeprav bodo nekaj časa imeli na papirju tudi svojega kandidata.

Položaj za socialistično stranko v takih okoliščinah ne bi bil lahak. Njeno načelo je, da ne agitira in ne indorsira nikogar, ki je kandidat te ali one kapitalistične stranke. Torej bi morala organizirati svojo kampanjo in imeti svojo listo. Zdi se, da Norman Thomas ni pri volji ponoviti kampanjo, kakršno je vodil leta 1932 in 1936, ker število glasov, ki jih je stranka prejela, ni bilo impresivno. Ljudje so odobravali njegove govore in program, ampak glasovali so za Roosevelta. Tudi zadnja volilna kampanja v New Yorku, v kateri je Thomas kandidiral za governerja, ga je uverila v mnenju, da v taki politični zmedi med delavstvom socialistični kandidati ne morejo dobiti vzpodbudno število glasov. On je vsled tega za zedinjenje omenjenih delavskih in farmarskih skupin za neodvisno politično akcijo, torej za nominiranje svojih, ne pa za indorsiranje demokratskih ali republikanskih kandidatov. To stališče za združenje propagira soc. stranka že mnogo let. Ampak možnost za tako združenje obstoji le, če Roosevelt ne bo več kandidiral in če demokratska stranka nominira konservativca namesto "newdealovca".

Za ameriške delavce in farmarje bi bilo pametnejše iti v volilni boj samostojno skupno s socialisti in se osredotočiti posebno v agitaciji za izvolitev svojih kongresnikov in senatorjev, kajti brez svojih poslancev je še celo "new deal" brez odločujoče moči, čeprav ima administracijo v svojih rokah in četudi zahteva za ljudstvo le malenkostne koncesije.

Ena izmed napak demokratičnih držav je, da je v njih preveč takih, ki hočejo biti generali in voditelji, dasi večinoma niti za dobre pristaše niso sposobni.

PREPIRI V UNIJI IGRALCEV

V New Yorku so se na seji ameriške federacije gledaliških igralcev dogodili izgredi proti vodstvu. Posebno so napadali vaudevilsko igralko Sophie Tucker, ki je predsednica, in enako je bil tarča napadov tajnik Ralph Whitehead. Masa članov trdi, da jih "sloviti" in napol sloviti igralci zasenčujejo in izdajajo, zato da oni dobe višje plače v gledališčih, potem pa še tirjajo od najslabše plačanih visoke asesmente, ki tudi gredo več ali manj za plače "slovitim". Gornja slika je prizor s seje igralcev v New Yorku, ki je bila končana z "rabuko" in pretepom.

NARODNI VODITELJI

PREPIRI V UNIJI IGRALCEV

Piše Martin Judnich

Nekateri naši intelektualci, oziroma duševni voditelji naroda so v večnem strahu za mili narod. Če se pa kakšen član milega naroda oglasi, se ga enostavno proglasi za zdražbarja.

Vsi narodi imajo in so imeli svoje duhovne voditelje. Ti voditelji so pa različni karakterji ali kako bi rekel, morda značaji. Ne vem natančno kako bi se izrazil. To pride vse radi tega, ker človek ni izobražen. Izobrazba pa pride samo, ako pohajaš v višje šole. To se pravi, ako si v realki ali gimnaziji hlače trgal. Nagajal profesorjem. Imel si svoje sošolke za ljubice. Ah, kako je bilo takrat vse drugače. V drugem ali tretjem razredu je propadel in zdaj ostane vendarle še, da postane morda učitelj na ljudski šoli ali vsaj občinski pisar. Pri vojakih je morda prišel k polkovniku za šribarja, ako je znal nemško in če ni preveč navzkriž gledal. Pokonci so ti falirani študentje hodili, bolj kot poveljnik celega polka. In ko so od vojakov prišli domov, so se postavili narodu na čelo in mu komandirali.

Slovenci smo srečen narod. Voditeljev ali takozvanih intelektualcev nam ne manjka za blufanje, kakor pravimo tu v Ameriki. Ti voditelji so dobri učitelji v pasji pokorščini.

V Metliki smo imeli župana, ki smo mu otroci rekli "Pedenj mož, laket brada". Majčken je bil, brada pa mu je segala do kolen. Otroci smo imeli veliko spoštovanje do njega, samo radi brade. Ob koncu šolskega leta nam je naredil vselej lep govor o cesarju. O domovini. O visokih gorah, zelenih planinah in ravninah ter bistrih potokih. Ko je bil cesarjev god ali pa o binkoštih v procesiji, je nosil cilinder, frak in bele rokavice. Pred mestno hišo je držal govor. Zlezel je na mizo, da bi ga bolje videli in slišali.

Da bi se še bolj uveljavil, je na koncu govora vrgel cilinder visoko v zrak, pa zavpil na vse grlo: "Živio-o Franc Jožef, naš cesar, naš ljubi vladar!" Vsa jara gospoda je za njim ponovila trikrat živijo. Gosp. prošt, ki je stal samo tri korake proč od govornika, je rekel na glas: "Tako, tako, gospod Flaišman! Lepo ste govorili! Hvala vam!"

Jaz sem bil šmrke, kakšnih 10-12 let. Zanikern, kakor sem še dandanes. Moja mama mi je rekla, da ne bom imel nikdar hiše v tri štuke. Dober prerok je bila. Bodi ji lahka belokranjska zemljica. Med vojno je umrla. Rad sem jo imel. Kakor sem že rekel, majhen sem bil, pa sem se prerinil izmed nog možakov do mize, na kateri je župan govoril. Ko so z govori nehali, maša je bila seveda že prej, so šli vsi narodni voditelji v gostilno k županu Flajšmanu.

Meni pa ni šlo takrat v glavo, zakaj se je prošt zahvalil županu za lep govor. Saj je bil govor vendar namenjen cesarju.

Tudi v Ameriki se boje naši narodni voditelji za drage rojake, da se ne izgube. Ko sem prišel v Ameriko, mi je prvi dan F. Sakserjev človek prinesel na Elis Island "Glas Naroda". Edine kranjske cajtenge, ki izhajajo v Ameriki, so naše, mi je zatrjeval. Tudi moj brat ni poznal drugega časopisa ko samo G. N. On je živel takrat med Irci. Jaz sem se hotel seznaniti s Slovenci. Pa me je brat odpeljal k John Težaku in Težak me je navrgel k njihovemu društvu SSPZ. John je dobil od društva za novega člana dolar, jaz pa sem postal član in "Glas Svobode" sem prejemal. Dopadel se mi je bolj kot G. N. Odšel sem kmalu nato na Eveleth, Minn. Glas Svobode sem redno čital in tudi zastopnik njegov sem postal. Iz upravništva so mi večkrat pisali, naj dobim kaj novih naročnikov in pa prostovoljnih prispevkov naj kaj naberem. Dobil sem naročnikov in prispevkov.

Poznal nisem pri listu nikogar. Vedel pa sem, da je Konda lastnik in da je iz Belokrajine. In ker sem tudi jaz Belokranjec, moramo pač skupaj držati. In držala sva precej časa, skoro dve leti.

Preklje so letele na vse strani, tako na farje, kakor na neke namišljene socialiste. Zavertnik je bil dostikrat omenjen, a jaz ga nisem poznal. SSPZ sem pustil že zdavnaj. Niti eno leto nisem bil član.

Na stari Mesabi smo ustanovili novo društvo in ga priklopili k SNPJ. Dobival sem Glasilo SNPJ in G. S. Kmalu sem bil informiran kam letijo zbadljivke v G. S. Enkrat pa čitam v Glasilu, da pride E. Kristan v Ameriko in da bo urejeval "Proletarca". Kaj, kako? Kaj imajo kar dva lista socialisti v Ameriki. Sakserjev človek mi je pa zatrjeval, da je samo Glas Naroda edini list v Ameriki za Slovence.

E. Kristana sem poznal, in če bo on urejeval Proletarca, si ga bom naročil. Toda kako priti do naslova. Pa vidim Proletarčev oglas v Glasilu SNPJ, kakor nalašč. Brž ga naročim in v enem tednu sem ga že prejel. Pričkanju v G. S. ni bilo ne konca ne kraja, pa sem ga odpovedal. Še prej sem jim pa pisal, da naj nehajo z napadi na Proletarca in Glasilo. Pa so mi odgovorili, da se samo branijo. Pozneje sem se naročil tudi na "Radničko Stražo'. Po dveh letih bivanja v Ameriki sem šele iznašel, da je tu JSZ in "Proletarec". Od tedaj redno čitam Proletarca in ni mi žal. Če bi Prosveto, bi bili vsi razredno vsi Slovenci čitali Proletarca in zavedni in inteligentni slovenski delavci.

Poročilo s konference na Bartonu

Bridgeport, O. — Konferenca Prosvetne matice, ki se je vršila 25. junija, je bila precej dobro obiskana. Zastopanih je bilo 7 društev, klub št. 11 JSZ in dve društvi, ki nista še v P. M. Razprave so bile živahne, vendar pa vsled gotovih vzrokov ni bilo tistega navdušenja kot na prejšnjih konferencah. Na tej konferenci smo prišli skupaj, da se organiziramo tudi za splošne akcije v korist našega ljudstva v tej okolici. Tako bi mogoče pridobili še ostala društva v Prosvetno matico.

Zastopniki vseh že prej včlanjenih društev Prosvetne matice so poročali, da so ostali v nji, društvo št. 407 SNPJ v W. Va. pa se je pridružilo februarja to leto.

Kar se tiče JSZ, je klub št. 11 edini, ki obstoji v teh krajih. Njegovi zastopniki so o klubovih aktivnostih podali zelo ugodno poročilo, kajti ta klub je steber našega gibanja v tem delu države.

O Proletarcu smo precej razpravljali. Ko hitro se obrat premogovnikov poveča, da bodo ljudje bolj zaposleni, pričnemo z organizirano kampanjo za list. Vendar pa je konferenca tudi sama storila v korist Proletarcu takoj to, da mu je prispevala $10 v tiskovni sklad. Nace Zlemberger je k temu še sam prispeval 50c, zastopniki kluba pa so obljubili, da bodo pomagali našemu glasilu gmotno in v agitaciji.

Glede delegata na prihodnji zbor JSZ je konferenca pooblastila klub št. 11, da izvrši to nalogo.

Izvoljeni so bili ponovno vsi prejšnji odborniki, ki so Joseph Snoy, tajnik-blagajnik, Joseph Skof, Louis Pavlinich, John Vitez in Louis Gorenc pa organizatorji.

Hudo se pozna brezposelnost, ki je napravila veliko škode in ubila moralo med rojaki. Iz tega razloga smo se nameravali na tej konferenci še tesneje organizirati za naš okraj, da si bi pomagali v akcijah za ščitenje brezposelnih, pri WPA, v penzijskih in brezposelnostnih podporah in kjer bi že mogli. Bil je izvoljen odbor šestih, ki ima nalogo izdelati načrt in program in ga predložiti seji, ki se bo v ta namen vršila v nedeljo 23. julija pri J. Skofu na Bartonu. Vsi zaključki konference bodo navedeni v zapisniku. — **Joseph Snoy.**

Seja kluba št. 49 JSZ

Cleveland. — Seja kluba št. 49 JSZ se bo vršila v petek 7. julija v čitalnici SDD. Člani ste vabljeni, da se je gotovo udeležite. — **Tajnica.**

Priporočite prijateljem, da si naroče Proletarca.

ZA DUHOVNIKE V JUGOSLAVIJI NI RAVNO SLABO

Katoliška cerkev v Sloveniji je dobila nazaj posestva, ki jih ji je vzel cesar Jožef II. za državo in so potem pod naslednjimi cesarji postala državni "verski zaklad". Avstrija in nato Jugoslavija sta dohodke tega premoženja porabili za plače duhovnikom. Posestva v Sloveniji, ki jih je zdaj dobila cerkev (ljubljanska škofija), so vredna 200 milijonov dinarjev, ali približno **$40,000,000 v ameriški vrednosti.** Plače bodo duhovniki v Sloveniji dobivali naprej iz državne blagajne in tudi prebitek od vrnjenih posestev bo **ves njihov,** povprečno kakih $40,000 na leto.

Dalje isti novi zakon določa, da so veroučitelji od 1. aprila dalje upravičeni do stanarine kot vsi ostali učitelji.

V pokojnini so duhovniki tudi dobili veliko pridobitev. Tisti, ki vstopijo v državno službo, se jim bodo štela v napredovanje in pokojnino tudi tista leta, ki so jih prebili v službi cerkve. Tako bodo lahko toliko let prej deležni pokojnine in pa napredovanja v službi po določbah lestvice.

Vse te priboljšave seveda plačajo delavci in kmetje s svojim delom in nakupno silo, kajti brez teh bi država ne imela kje vzeti davkov.

PISMO IZ CLEVELANDA

Piše IVAN JONTEZ

Kadar se pri nas govori ali piše o združitvi naših ustanov, se navadno nič kaj ne navdušujemo, temveč ostanemo hladni in nedovzetni. To ni nič čudnega ali nenaravnega. Združevanje bi namreč prekucnilo preveč bolj ali manj udobnih stolčkov, kar bi nekaterim ljudem prav nič ne prijalo. Poleg tega imamo tudi preveč bistrih glav, ki bi se rajši trkale z luno nego se trkljale po isti strugi kot druge. Oboji se ogrevajo za status quo ali obstoječe stanje, češ, saj je vse v najlepšem redu in napredujemo da le kaj. Napozled pa obstoječe stanje koristi tudi pivovarnam in distilerijam žganja ter pospešuje vinogradništvo; pa zdravniki in pogrebniki pridejo prej na svoj račun . . .

Ideja je seveda lepa. Ampak križ z nami ljudmi je, da le preradi zakopljemo lepe ideje v pesek ali pred njimi zatisnemo oči in zamašimo ušesa. Časih se pa spet zgodi, da stvar napačno razumemo in potem predlagamo, da se uniči nekaj, kar imamo, čeprav je dobro in potrebno. Vzemimo za ilustracijo "Cankarjev glasnik"!

Ko je bil "Glasnik" spočet, so mu napovedovali boj naši klerikalci. "Glasnik" se je pa vzlic temu rodil in je srečno dočakal drugo obletnico svojega obstoja. Klerikalna burja proti njemu se je medtem polegla. Zato pa zdaj vstaja veter proti "Glasniku" v našem lastnem taboru, češ, saj ga nismo potrebovali, pa tudi "Proletarcu" škoduje itd.

Temu pravimo — ironija. Socialisti smo namreč dali pobudo za "Cankarjev glasnik", socialisti smo vodili kampanjo, ki ga je priklicala v življenje in njegov urednik je — socialist. To so dejstva. Vzlic temu se pa od časa do časa najde — sodrug, ki je pripravljen zalučati kamen vanj ter mu želeti čim hitrejši konec ali smrt. Argument je vedno isti: "Glasnik" nam ni bil potreben in "Proletarcu" škoduje.

Jaz se s tem argumentom ne strinjam. Če bi naši ljudje ne bili čutili potrebe po kulturni reviji, bi je ne omogočili, bi se ne navdušili zanjo ter je podprli, gmotno in moralno. O taki potrebi se je razpravljalo že na collinwoodskem zboru JSZ, ki je dal eksekutivi nalogo, da skuša spremeniti "Majski glas" v četrtletno revijo. Da se je to zgodilo, bi jaz nikdar ne predlagal ustanovitve "Cankarjevega glasnika", pa tudi opore ne bi bil dobil, ker smo pač prešibki za vzdrževanje dveh revij; ker se pa to ni zgodilo, smo izrabili priložnost ter šli na delo, da se zadosti tej potrebi. Potreba pa je bila tu, kajti kulturni ljudje potrebujejo poleg dnevnega in tedenskega političnega časopisja tudi nekaj izbranejšega, leposlovnega čtiva.

Trditev, da "Glasnik" škoduje agitaciji za "Proletarca", se mi vidi na lončenih nogah. Polje je dovolj veliko za oba. "Proletarcu" škodujejo druge stvari: brezposelnost, še bolj pa paraliza, ki je udarila in ohromila ameriško socialistično stranko, pri čemer ni bilo prizanešeno tudi JSZ. Lahko bi naštel še več vzrokov, ali zaenkrat naj gornje zadostuje. Ponavljam pa, da "Glasnik" ne škoduje "Proletarcu", ki si pa lahko sam škoduje z nasprotovanjem prvemu, zlasti pri ljudeh, ki se zavedajo važnosti in vrednosti "Cankarjevega glasnika".

*

Te dni je velika živahnost okrog Slovenskega delavskega doma v Collinwoodu. Parna lopata je že opravila svoje delo in zdaj so na delu zidarji. Ne bo dolgo in novo kegljišče in balinišče, zaradi katerega je bilo toliko prahu, bo pod streho. Naši ljudje se za stvar jako zanimajo in je lahko najti okrog stavbišča vsak čas tucate rojakov, ki brezplačno "nadzirajo" gradnjo nove stavbe. Navadno nas je tam okrog več kot zidarjev in drugih delavcev. Časa za to nam pač ne manjka . . .

Predzadnji številki "Proletarca" daje posebno zanimivost dopis, ki vsebuje imeniten recept za tiste dopisnike naših listov, ki iščejo tako dolgo, dokler jih ne iztaknejo potem pa niso zadovoljni s tem, kar so si izprosili. Kadar sitnariš in se spotikaš tako dolgo, da se te ljudje do kraja naveličajo in te naposled izžvižgajo, vzemi robec v roke in zaihti na ves glas: "Ljudje božji, kakor Kristusa me preganjajo in križajo! In zakaj? Zaradi mojih naprednih načel!" Nič zato, ako si v resnici zgolj velik osebnež in samo zaradi tega v kaši; navsezadnje je na svetu še nekaj tepcev, ki ti bodo verjeli . . . Pa naj še kdo reče, da svet ni več zabaven! . . .

Tuji kapital v Jugoslaviji

Nemčija ima po osvojitvi Avstrije in Češke v Jugoslaviji 1 milijardo 162 milijonov din. kapitala, kar znaša od vseh tujih investicij v tej državi nad 18 odstotkov. Francoskega kapitala v Jugoslaviji je 1,056, in angleškega 873 milijonov din. Močne so v Jugoslaviji tudi investicije Italijanov.

Presojanje dogodkov doma in po svetu

(Nadaljevanje s 1. strani.)

vanja, ker je mehiška republika podržavila oljna polja, ki so jih prej izrabljali ameriški ter angleški kapitalisti. Boje se tudi da če prihodnje leto zmaga republikanska stranka, bo nova ameriška vlada pomagala podneti "revolucijo" v Mehiki, da pride dežela spet v roke krvosesom.

Nizozemska je sklenila potrošiti nadaljnih $201,400,000 za oboroževanje v prid obrambe.

Vozniki avtov v Nemčiji ne smejo več kaditi, kadar so pri volanu. Vlada upa, da bo s to prepovedjo zelo znižala število avtnih nesreč.

Kolumbovi vitezi (katoliška organizacija K. of C.) v Chicagu so napravili s piknikom v Riverview $18,704 prebitka, ki so ga poklonili škofu Shellu v dobrodelne in druge potrebne namene. Od K. of C. bi se lahko kaj učili tudi oni, ki so zapasli naše (S. P.) piknike v Riverview.

Dolg v dolarjih dela kongresnikom silovite skrbi. Pravijo, da znaša že 40 milijard, kar je res ogromna vsota. Ampak kaj pa dolg ljudem, ki morajo biti zaradi tega dolga, oziroma sistema, ki ga povzroča biti brezposelni in njihove družine uničevane? Tudi to je dolg, o katerem pa le malokdo razpravlja.

Priporočite prijateljem, da si naroče Proletarca.

Tole mi ne gre v glavo . . . :

V tej krizi je ameriško ljudstvo izgubilo 137 milijard dolarjev na delnicah, v bankah, v hišah, v tovarnah, farmah in tako dalje. Revni smo izgubili in tudi milijonarji jamrajo. Kdo vraga je potemtakem dobil te milijarde če smo jih vsi izgubili? V zemljo se niso udrle!

PREKO ATLANTIKA PO 31. LETIH

FRANK ZAITZ

(Nadaljevanje.)

Stlačili smo se na Grmu v avte, a nekdo izmed spremljevalcev se je domislil, da gospodinjska šola v Mali loki nima vinske kleti. Dobro, vzamemo nekaj buteljk iz naše kleti, je rekel dotični. To se je zgodilo. Nato pa v dir po prašni cesti. Nekoč bodo tlakovane, ker kmete jezi, ko so jim vrtovi in trate ob cesti vsak dan pokrite z rjuho prahu. Vozovi z vprežno živino ga ne dvigajo, ampak avto ga meče v zrak cel oblak. Ravnatelj Matija Avsec je nam predaval o okolici, in o naporih, da se jo izboljša.

Kmalu smo bili na cilju — v Banovinski gospodinjski šoli v Mali Loki. Vsemu posestvu in nekdanjemu gradu se pozna, da ga negujejo ženske roke. Učitelji z Grma so nam predstavili načelnico šole, učiteljico redovnico, ki je mlada, izobražena vljudna ženska. Šli smo spet po vrtovih, njivah in hlevih, kjer se kmečka dekleta uče gospodinjstva, da bodo imele čimveč koristi od svojega dela. Kajti, kakor povdarjajo, ženska drži po koncu tri ogle hiše. Čim spretnejša je v svoji težavni nalogi, boljše se godi družini.

Spalnice so čiste na Grmu in v Mali Loki. Ampak je vendarle velika razlika. Tu postiljajo dekleta sama, da je vse belo in mikavno, tam pa bolj po kasarniško. Fantje so fantje! Tu pa je rož, slik — zares je razlika.

Dekleta v tej šoli so iz raznih krajev Slovenije. Mnogo je Gorenjk, precej iz Štajerskega, ostale pa z Dolenjskega in iz drugih slovenskih vasi. Večinoma, oziroma vse so iz premožnejših kmečkih družin, kajti revne jih ne pošiljajo v šole. pač pa v bližnje tvornice, zvečer in ob praznikih pa delajo doma.

Šole na Slovenskem so zdaj še bolj pod vplivom in kontrolo cerkve kot so bile pod Avstrijo. Na starem Kranjskem so nekoč imeli glavno besedo liberalci. Slovenski učitelji so bili v veliki večini liberalnih nazorov. Danes so morda še, ampak ne javno. Tudi v šolama na Grmu in v Mali Loki torej uvidiš, kako močna je verska stran vzgojevanja. V agrikulturnih šolah v Zed. državah ni brez nje, a tu je obligatna. Na steni gospodinjske šole sem opazil dnevni red. Prosil sem načelnico, ako mi ga lahko izroči. Poklicala je učenko s kmetov, ki se uči tudi tipkanja, in mi ga prepisala. Določa sledeče:

Ob 5 zjutraj učenke vstanejo.

Od 5:15 do 6:15 učna ura, molitev, zajutrek, postiljanje postelj.

Od 7. do 8. urejevanje hišnih prostorov, umivanje posode, krmljenje kokoši itd.

Od 8. do 9. predavanje, nato južina.

Od 9. do 12. praktične vaje: šivanje preja, kuhanje, pranje, delo na vrtu, polju, v hlevu, mlekarni kokošnjaku itd.

Ob 12. kosilo; zatem opoldanska ureditev jedilnice, stopnic, spodnjega hodnika, mlekarne, šivalne itd. Učna ura.

Od 1. do 5. predavanja, južina, kuhinja, šivanje in razna praktična dela pri gospodinjstvu in ekonomiji.

Ob 6:30 večerja, pomivanje posode, čiščenje čevljev, vpisovanje predavanj itd.

Ob 7:30 razlaga jedilnika, razgovor o delu za drugi dan in večerna molitev.

Ob 9. počitek.

Dnevni red fantov v šoli na Grmu pa je sledeči (ure sem izpustil, ker so slične kot gornje):

Učenci vstanejo, se vsak umije, počeše in uredi posteljo.

Jutranja molitev, nato učna ura.

Zajtrk učna ura, pouk v šoli.

Kosilo in odmor.

Praktično delo: snaženje in oddaja orodja, snaženje čevljev, malica.

Pouk v šoli, nato večerja.

Prost odmor, nato učna ura.

Večerna molitev in k počitku ob 9. zvečer.

Ob nedeljah morajo k skupni maši in delati kar je nujnega (pri živini, kokoših itd.) Ob nedeljah imajo popoldne prosto za pisanje pisem nato morajo k pridigi (krščanskem nauku), potem sprehod, seveda v spremstvu, v slučaju neugodnega vremena pa na učno uro v šolo. Zvečer poslušajo radio, nato je večerja, prost odmor, molitev in ob 9. pa v posteljo.

Kdor količkaj pojmuje težave, ki jih ima kmečka gospodinja na Slovenskem, bo zlahka uvidel koristi šole v Mali Loki. Tudi je nam bilo jasno, da je pod dobrim vodstvom in da se učenke res tudi uče, molijo pa kot je tam starodaven običaj— večinoma iz navade. Narod je veren kakor je bil — ker je to njegova tradicija, ki prehaja iz roda v rod.

Američan, ki je po svoje pristaš cerkve, smatra, da je v teh šolah vse preveč verstva, posebno še ako je protestant. Ampak tako je v Sloveniji bilo in bo še dolgo.

Ko smo si ogledali vse, so nas povabili spet v obednico na malico. Iz avta pa so prinesli vino. Postreženi smo bili prisrčno in kot običajno smo Tonetu Žagarju naročili, da naj to na kak način izravna. Načelnica je med tem učenkam naročila, naj se oblečejo v praznično uniforno. Po malici smo šli na dvorišče, kjer so učenke v svojih siter cenenih, toda ličnih oblekah bile pripravljene, da nam pojejo, plešejo in "ringarajajo". Dr. Furlan je svoj filmski aparat vneto premikal kajti bil je pred nami res pester prizor: redovnica v belem, profesorji z Grma, in pisana skupina učenk, ki so plesale in pele.

Prišel je po cesti duhovnik, da vidi, kaj se godi. "Amerikanci so," mu je bilo pojasnjeno. Naj pridemo še k njemu, je dejal.

Učenke so podarile našim ženskam šope rož. Deklamirale so in naročale izročiti pozdrave vsem preko širnega morja, ki so naši ljudje. Peggy je vzela šop, gledala osuplo v lepo mlado učenko, ki ji je nekaj veselo pripovedovala, in zaplakala. Ni razumela, kaj ji pripoveduje, a čutila je dih prijaznosti kmečkega dekleta, ki si je mislilo o nas bogve kaj, a gotovo nič slabega, in glej, tudi redovnica — mlada in lepa — plaka. Albina Furlanova in Angela pa sta se z učenkami živahno pogovarjali. Od kje je ta ali ona doma, koliko časa so že v šoli itd. Angela je rekla, da je takih prilik malo in slikala dekleta in cvetlične grede ob njih.

Jereb iz Waukegana je razdajal napitnine kar tjevendan. Nekatere učenke so se čudile, da se končno domislile, da je v Ameriki veliko zlata in srebra. Jerebu par dolarjev na takem potovanju res ni dosti pomenilo, pa si je mislil, naj imajo deklice tudi to veselje.

Poslovili smo se prisrčno in se odpeljali. Medpotoma smo ugibali, kje bi se še ustavili, predno se vrnemo v Šmarjetske toplice. Najprvo je pač treba s profesorji na njihov dom na Grmu. Tudi mi smo na njihovo povabilo izstopili. Ker je bilo povsod vroče smo šli v klet. Pokušali smo vino nekaj časa, nato pa je orožniški častnik Franjo Furlan svetoval, da se spodobi prijetnosti, smo jih užili tega dne, zaključiti s petjem.

In res je zaorila pesem. Profesorji so odnesli s svojimi izvežbanimi glasovi kajpada prvenstvo.

"Čas je, da gremo," so silile ženske. Avto je avto, ni vseeno, kako se počutiš, kadar si pri volanu, sta si mislili Albina in Peggy, ko sta zaskrbljeno zrli v Andreja in Toneta, z dvignjenima čašama zatopljena v petje. Veselo je bilo. Končno smo naš zbor na Grmu razpustili. Še en pozdrav, pa sta avta spet drčala in puščala za sabo oblake prahu.

Bilo je že pozno, ko smo dospeli v Šmarjetske toplice. Moški smo se zbrali ob Furlanovem avtu, kjer so bile steklenice, in začeli peti. Častnik Franjo je dirigiral. "Kaj bodo rekli ljudje, ki spe," je pojamrala Albina. Peggy je dala Tonetu signal, da je že zadosti pel, in tako smo bili karani tudi drugi. Ker se nismo podali, so odšle k počitku. Ostali smo sami in peli. Danilo se je, ko je Franjo menil, da je zdaj vrsta na pticah, da pojejo, in se poslovil. "Pridem čez par ur, da se peljemo v Kostanjevico in še kam," je dejal Kaj bi tratili čas s spanjem!"

Tudi mi smo kmalu vstali. Sobarice in natakarice so pravile, da se zaradi našega petja niso posebno jezile. Tudi gostje se niso pritožili — vsaj tako ne, da bi bili mi izvedeli. "Torej ni bilo slabo," je rekel Andrew. Natakarica pa mu je odvrnila: "Samo eden je res lepo pel." Pogledala sva Žagarja. Najbrže je šlo to priznanje njegovemu glasu.

(Dalje prihodnjič.)

Podpis, ki je veliko vreden

Na sliki (sede) je Charles Edison ki podpisuje pogodbo za zgraditev štiri in dvajsetih novih vojnih ladij za

Zed. države. Dve izmed njih bosta imela vsaka 45,000 ton teže. Taka naročila pomenijo milijone dolarjev, torej tudi veliko dobička za tiste družbe, ki jih dobe.

Prijatelju Mihaelu Kebru

Piney Fork, O. — Nedavno sem v Proletarcu čital o s. Mihaelu Kebru, ki živi v mestecu Oregon, Ill. Ima že 81 let, torej kar 10 let več nego jaz. Ker se Mike še bavi s čitanjem, bo morda to čital in se spomnil leta 1910, ko sem se pripeljal na obisk v Chicago. Na postajo me je prišel čakati Mike Keber. Osebno me ni še poznal, zato mu je pokojni Jože Zavertnik dal mojo sliko, češ, po nji ga boš spoznal, ako ga po opisu, ki sem ti ga dal, ne boš mogel. Prav lahko se bosta spoznala."

Ko sem izstopil iz vagona, že zapazim rojaka, ki je liki žarkomet pogledal vame in nato sliko. Segel mi je v roko in tako sva se spoznala.

Sodruga Kebra sem dotlej poznal največ iz pomenkov z Jožetom Zavertnikom. Tudi pisal mi je rad o njemu. Je sodrug, ki je že nekaj skusil, nekaj pretrpel, dobro služil, ker je krznar, in gmotno precej pomagal Proletarcu, mi je pravil Jože.

Mnogo let je že tega.

Prav veseli me, da je Mike Keber še vedno živahen, pa čeprav ima težave v pisanju. Nagajajo mu roke — pravi on, jaz pa sem pred leti izgubil oko, kar je človeku posebno v starejših letih jako v nadlego, pa naj bo pri pisanju ali čitanju.

Kot staremu svojemu sodrugu mu želim obilico zdravja in pa da bi dočakal vsaj sto let starosti. Veliko zanimivega bo doživel v tem času. (Slika sodruga Kebra in nekaj iz njegovega življenja je v "Majskem Glasu" leta 1935.)

Nace Žlemberger.

Iz zapisnika seje odborov J. S. Z.

dne 2. junija 1939

Navzoči Frank Alesh. D. J. Lotrich, Frank Udovich, Frank Zaitz, Anton Garden, Vinko Ločniškar, Angela Zaitz, Louis Beniger, Joseph Drasler in Ch. Pogorelec.

Odsotnost vsled drugih sej so sporočili Rok Božičnik. J. Oven in Mary Oven. Odsoten je tudi Justin Zajec.

Za predsednika seje izvoljen Alesh.

Po prečitanju zapisnika prejšnje seje pravi Alesh, da je v razpravi o bodočnosti JSZ na prejšnji seji dejal, da ako se jo reorganizira, naj se to stori tako, da bo vsakdo naših članov, ki bo želel, lahko ostal član stranke tudi v bodoče. Kajti on to misli storiti. Zapisnik se s tem popravkom sprejme.

Dopisi. — Prečitano je pismo iz Detroita, ki ga je poslal s. F. Česen o združenju obeh klubov in o potrebi za povečanje agitacije za Proletarca v njegovi naselbini. Želja sodrugov je, da bi prišel tja v ta namen Chas. Pogorelec. Dalje v pismu omenja, da bi bilo morda umestno aranžirati debato med urednikom Proletarca in urednikom Napreja glede pravilnosti stališč, ki jih zastopata ta dva lista.

Poročilo tajnika Chas. Pogorelca. Povprečno število članov JSZ, vključivši one, ki so nekaj zaostali s članarino in jo bodo poravnali, je okrog 500.

Kluba št. 114 in 115 v Detroitu sta se združila pod številko prvo omenjenega. Smatrajo, da bosta skupno lahko boljše vršila svojo nalogo, ker bodo razprave v skupnem klubu živahnejše in pride s tem tudi več volje za aktivnosti.

Treba je določiti dnevni red in spored prihodnjega zbora in enako tudi sedež. Vršil se bo, kakor smo sklenili že na prejšnjih sejah, 16. in 17. septembra, kar pomeni, da imamo le tri mesece časa za priprave in volitve delegatov.

Konferenca društev, klubov in gospodarskih ustanov Prosvetne matice, ki se je vršila 28. maja v Chicagu priporoča temu odboru, da naslovi proglas slovenskemu delavstvu z ozirom na sedanji položaj in na zmedo, ki jo povzročajo gotovi ljudje in struje v naši javnosti.

Tajnikovo poročilo sprejeto.

Garden meni, da je nasvet s. Česna jako dober in priporoča Pogorelcu, da če le mogoče, naj gre tja za nekaj časa na agitacijo. — Pogorelec opisuje delo, ki ga ima v mislih, gospodarske težkoče lista, ki zahteva tudi v uradu vse pažnje, bo pa šel na agitacijo v Detroit, ako le mogoče.

Glede sugestije za debato meni Lotrich, naj se stvar prepusti v ravnanje uredniku in tajniku. Aleš pravi, da bo dobro, če se debata vrši. Ljudje na ta način laglje izvedo kakšne so razlike med nami. Zaitz izjavlja, da je pripravljen odzvati se vsakemu resnemu vabilu in če bo združeni klub v Detroitu kaj takega aranžiral, bo na razpolago. Klubu se sporoči v tem smislu.

Prosvetna matica. Vprašanje je pred nami, kakšne knjige naj preskrbimo za članstvo Prosvetne matice prihodnje leto. Ker ima Cankarjeva družba knjige za prihodnje leto že izbrane, se bo odbor Prosvetne matice o njih posvetoval in svoje priporočilo predložil prihodnji skupni seji.

Prihodnji zbor JSZ in Prosvetne matice. — Chas. Pogorelec omenja, da je naloga te seje definitivno določiti kje naj se vrši prihodnji zbor. Odgovori klubov na to vprašanje so bili prečitani na prejšnji seji in priobčeni v Proletarcu.

Lotrich predlaga, da se naj **prihodnji zbor vrši v Chicagu. Garden predlaga, da se naj ponovno vpraša klub št. 27 v Clevelandu za mnenje, ker je pri prvem glasovanju z večino glasov odločil, da se naj prihodnj. naš zbor vrši v njihovi naselbini.** Lotrich v utemeljevanju svojega predloga pravi, da je Chicago za naš prihodnji zbor najprimernejši kraj. Vrh tega se mu zdi, da v Clevelandu ni nič kaj prave volje, da bi ga imeli tam. Garden izvaja, da je za Cleveland zato, ker bo lahko to koristilo agitaciji in vrh tega bomo v slučaju reorganizacije JSZ in Prosvetne matice imeli tam takojšnje stike s Cankarjevo ustanovo. Gotovo bomo v tem slučaju razpravljali o možnostih in nasvetih za koordiniranje obeh teh organizacij v korist skupnega kulturnega dela.

Alesh ima pomisleke o Gardnovih argumentih. Dvomi, da bi bila atmosfera v clevelandski slovenski javnosti taka, da bi upravičila sklicati naš zbor v Cleveland. Zato je v tem slučaju zato, da se ga skliče v Chicagu. K stvari izrazijo svoje mnenje tudi drugi. Sledi glasovanje. Gardnov protipredlog je dobil 4 in Lotrichev predlog, da se zbor vrši v Chicagu, pet glasov. Torej bo zbor v Chicagu.

Pogorelec vpraša, kdaj določimo referate in uredimo spored. Alesh sugestira v ta namen odbor, ki naj priredi provizorični dnevni red in spored do prihodnje seje. Lotrich osvoji to za predlog, ki je sprejet. V ta odbor so izvoljeni Pogorelec, Alesh, Beniger, Garden in Fr. Zaitz.

Sklenjeno, da naj bo zbor v Slov. del. centru. Klub št. 1 pa naj poskrbi v soboto 16. sept. zvečer za primerno zabavo delegatom. Garden meni, da bo ta aranžma najboljša in v pevskem sporedu lahko "Sava" zapoje nekaj pesmi.

Lotrich omeni nekaj mnenj o našem gibanju v Penni, kjer je govoril z nekaterimi sodrugi in somišljeniki. Nato je sledila kratka razprava o agitaciji za Proletarca.

Predlog konference Prosvetne matice in JSZ za severni Illinois in Wisconsin, ki ga omenja v svojem poročilu tajnik Pogorelec, se sprejme na znanje in sklene, da se proglas priredi. Fr. Zaitz prečita osnutek, ki se ga na predlog Lotricha odobri.

Konec seje.

Mehika žaluje za slovitim letalcem

Mehikanec Francisco Sarabia je bil svetovno znan aeroplanski letalec. Eden njegovih največjih uspehov je bila nepretrgana vožnja iz glavnega

FRANCISCO SARABIO

mesta Mehike v New York. Ko se je koncem maja mislil iz Washingtona vrniti v Mehiko, je njegovo letalo padlo kmalu po dvigu v reko Potomac. Pri padcu je dobil smrtne poškodbe. V Mehiki se je kmalu nato raznesla govorica, da so mu ljubosumni Američani letalo v Washingtonu namenoma pokvarili. Oboževalci "mehiškega Lindbergha" so v mehiških mestih vprizorili demonstracije pred konzulati Zed. držav in pobili nekaj šip. Mehiška vlada je končno ljudstvo pomirila z izjavo, da je bil Sarabia v Zed. državah povsod prisrčno sprejet in da ni bilo proti njemu nikake zarote.

Izleti v johnstownski okolici

Johnstown, Pa. — Dne 18. junija sta priredili društvi št. 162, Bon Air, in št. 59, Conemaugh, pripadajoči k SSPZ, skupni piknik. Ker je bil na agitaciji za SSPZ v državah Ohio, Penna in New York direktor angleško poslujočih in mladinskih društev Michael Verhovnik, smo ga tudi mi povabili, da nam predvaja slike iz stare domovine. Vremenski bogovi nam niso bili prijazni, ker je padal dež ves dan kot za stavo. Pa je piknik vseeno dobro uspel. Ker ni bilo mogoče zunaj smo se zabavali pod streho. Prireditve se je udeležil tudi gl. predsednik SSPZ John Kvartich z družino. Prišel je iz oddaljenega Bridgevilla, zato smo bili njegovega poseta še bolj veseli.

Sezona pikniške manije z omenjeno priredbo seveda ni še minila, kajti v pripravah so razni izleti, med njimi piknik slovenskega lovskega kluba, določen na 4. julija. O tem bom poročal pozneje, kajti to poročilo pišem še pred piknikom.

Louis Skedel, tajnik.

IZ KANSASA

Predvsem naj poročam, da smo še vedno "živi in zdravi". Majnarji, kolikor jih je še, hodijo "dol" v senco po parkrat na teden. Sicer pa, kdo bi kupoval premog vroče poletne dneve. Saj v poletnem času "sv. Peter" nadomestuje premog s svojo energijo. Saj pri nas je tako.

Farmarji žanjejo pšenico in jo vozijo v žitnice (elevators). Poljedelski urad ceni letošnji pridelek pšenice v Kansasu na 105 milijonov bušljev, kar je daleč pod normalo. Ampak je tudi to že nekaj. Letina pšenice v vzhodnem Kansasu je povoljna, medtem ko deževje, toča in nevihte uničujejo pridelek v drugih krajih. V zapadnem delu je pa "šiba božja", običajna suša. Druga taka "šiba" so grabežljive žitne korporacije in razni špekulanti, ki so pognali cene pšenici dol na 56c bušelj. Ko bo večina pridelka pod njih kontrolo, bodo pa cene navili zopet gor. To je stara igra, ki dobro uspeva tudi pod "novim dealom".

Vsak misleč čitatelj Proletarca pazno in z zanimanjem zasleduje razpravo glede bodočnosti JSZ Kot izgleda, so nekateri mnenja, da ostanemo v stranki, če tudi nazadnje sami ostanemo, in četudi se še bolj skrčijo naše vrste v JSZ, kot so že skrčene. Sem mnenja, da je predvsem upoštevati sedanjo situacijo, ki je dokaj črna, in pa, da tako ne more iti več naprej, če nočemo izpostaviti naših institucij, Proletarca, Prosvetno matico Koledar in drugo v resno opasnost. Brez vseh predsodkov sem za izstop in za reorganiziranje JSZ, če se razmere v stranki do prihodnjega zbora ne izboljšajo. Toda organizacija mora ostati izrazito na socialistični podlagi.

*

Soc. klub št. 21 v Armi priredi piknik v nedeljo 30. julija. Ko to pišem prostor še ni določen, bo pa v kratkem naznanjeno. Zanašamo se na čitatelje Proletarca in na druge somišljenike, da pomagate, da bo prireditev uspešna. Prebitek je namenjen v tiskovni sklad Proletarca in za druge klubove aktivnosti.

*

Kansaška učiteljska zveza, ki šteje nad 18 tisoč članov, bo obdržavala sekcijske konvencije meseca novembra. Za govornika na zborovanju v Topeki in Pittsburgu je najela Normana Thomasa. Lokalni republikanski list se je že parkrat obregnil ob ta sklep, sedaj se pa zgraža nad tem in protestira še vodstvo Ameriške legije v Kansasu. Ampak vsi so za "demokracijo" in svobodo! Kajpak! Tajnik učiteljske zveze Fr. L. Pinet odgovarja, da je govornike izbral odsek prejšnje konvencije, v katerem niso bili topci, in verujejo v toleranco in svobodno izražanje idej.

Anton Shular.

Štiri otroke v vsaki družini

Vsaka družina v Nemčiji mora imeti najmanj štiri otroke, se glasi geslo nacijske stranke.

O mladinskima odsekoma kluba št. 1 JSZ

Cicero, Ill. — Zadnja prireditev mladinskih odsekov kluba št. 1 JSZ je prav dobro uspela. Mrs. Beniger se je v resnici potrudila, da je bil "večer v kabaretu" predstavljen kar najboljše. Lepo okrašena dvorana Slov. delavskega centra, belo pogrnjene mize, za katerimi so sedeli številni gostje, dekleta, ki so jim nosile dobrine na ozaljšanih strežnih podstavkih, razdajale rože in sladkarije — seveda za denar, brhke natakarice, ki so stregle in se veselo smejale, ker so bili med njimi tudi njih starši, Boby Skavich pa je v sporedu s svojim počasnim baritonskim glasom oznanjal posamezne točke, v katerih so nastopali člani in članice obeh mladinskih odsekov posamezno in v skupinah ter s petjem in dovtipi zabavali navzoče. Tako je nam bil "večer v kabaretu" vsem res prijetna zabava, ki je trajala skoro do belega dne. Ves prebitek je namenjen skupinama za vzdrževanje njune šole in za izlete. Odsek malih je že imel izlet v Douglas park in s tem je za to poletje tudi zaključil svojo šolo. Skupina odrasle mladine (Junior Guild) pa bo imel svojo prihodnjo redno sejo v petek 7. julija v SDC. Glavna točka sporeda je diskuzija o vprašanju, "kaj je socializem?"

Določili so si tri člane, ki imajo nalogo govoriti o tem predmetu, potem pa bo o njemu splošna diskuzija.

Na to njihovo sejo so vabljeni tudi drugi člani in članice kluba št. 1. Posebno so vabljeni fantje in dekleta, da pristopijo v Junior Guild JSZ. Veseli bodo, če se mu pridružijo, kajti največje veselje človeka je, kadar si najde kraj, kjer se uči spoznavati življenske probleme in se zabava ob enem. V zanimanju je spoznanje.

Kristina Turpin.

Beda med kočevskimi rudarji

"D. P." pravi v poročilu iz Kočevja, da je premogovnik v tem mestu izmed vseh rudnikov na Slovenskem najbolj zapostavljen. V povojnih letih je zaposljeval 1200 delavcev, letos pa le še 130, ki delajo od 3 do 5 dni v tednu, nekateri pa še toliko ne. Ker je beda med temi in drugimi nestalno zaposlenimi in slabo plačanimi delavci velika, pošiljajo deputacije v Ljubljano k banovinski upravi in jo prosijo, da naj kaj stori zanje. Lahko bi na primer poskrbela, da bi vlada naročala več kočevskega premoga. A ker je slabe kakovosti in ima takega v izobilju tudi v drugih krajih države, je kočevskega pustila ob strani in mu daje le še toliko naročil, da ne preneha z obratom. Večino premoga boljše kakovosti naroča Jugoslavija iz inozemstva.

Italijanske izgube

Italijanska vlada je v seznamu svojih izgub v Španiji priznala, da je bilo med ubitimi 175 njenih letalcev in 197 ranjenih. Nedvomno je izgubila tudi še enkrat toliko letal.

NE ČAKAJTE,

da prejmete drugi ali tretji opomin o potečeni naročnini. Obnovite jo čim vam poteče. S tem prihranite upravi na času in stroških, ob enem pa izvršite svojo obveznost napram listu.

PRISTOPAJTE K
SLOVENSKI NARODNI PODPORNI JEDNOTI

NAROČITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Stane za celo leto $6.00, pol leta $3.00

Ustanavljajte nova društva. Deset članov(ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 S. Lawndale Ave.
CHICAGO, ILL.

ZA LIČNE TISKOVINE
VSEH VRST PO ZMERNIH CENAH
SE VEDNO OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO

Adria Printing Co.

1838 N. HALSTED STREET, CHICAGO, ILL.
Tel. Lincoln 4700

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE

KOMENTARJI

Zabavljaj čez socialiste, pa ti bo odleglo. Če so krivi ali ne, kar lopaj po njih. Proletarca dolži za vse, kar ti ne ugaja, pa če je za tisto, kar ti ni všeč, še tako malo, ali pa tudi prav nič odgovoren.

*

V razpravi JSZ razvidim, da se najbolj "navdušujejo" za stranko tisti, ki niso aktivni v nji, ne v JSZ. Izjem je malo.

*

"Kraljestvo Božje" se v svoji 6. številki zelo pritožuje nad pravoslavnimi v južni Srbiji. Slovenski katoličani, ki jih je usoda zanesla tja doli, pravijo, da jim Srbi ovirajo zgraditev kapelice, v kateri bi častili Boga po katoliških obredih. "Kraljestvo Božje" očita pravoslavnim, da vračajo strpnost z nestrpnostjo. Dočim so katoliški Slovenci v Ljubljani dovolili pravoslavnim najlepši kraj v Tivolskem parku za zgraditev njihove cerkve, vračajo katoličanom iz Ljubljane v južni Srbiji s sabotažo.

"Brat mi bio koje vere bio", pravi neka jugoslovanska rečenica. Po mnenju dopisnika "Kraljestva Božjega", čigar zgražanje je ponatisnil tudi čikaški "A. S.", pa v Ohridu, Bitolju in Skoplju to pravilo ne velja. Med drugim piše:

"Že svoj čas sem omenil, da so naši neprijatelji napeli vse sile, da bi katoličani v Ohridu ne prišli do svoje kapelice. V cerkvah so pravoslavni popi govorili in grozili na ulicah, v kavarnah in po hišah so pretili in preklinjali, da katoličanom ne sme nihče prodati prostora za zgraditev kapelice. Okrajni glavar pa je pošiljal ministrstvu lažnjive podatke o številu katoličanov v Ohridu. Musliman nam je prodal staro, a nikdar dovršeno enonadstropno hišo z vrtičkom, ker bi pravoslavni kaj takega ne smeli storiti. Tako smo prišli do svoje strehe, četudi siromašne. Hiša je zidana po macedonsko: iz kamenja in blata, le nekaj je zidanega s pravo opeko in apnom."

H koncu tega zgražanja apelira dopisnik za prispevke v prid zgraditve kapelice. Pravoslavni duhovniki torej niso nič prida, ker v strahu pred malo kapelico kolnejo in groze, končno pa se dobi vendarle en pošten človek — turške vere sicer — in proda svojo podrtijo.

Zanimiva je tudi pretnja, da bi katoličani na Slovenskem in Hrvatskem pravoslavnim lahko enako nagajali. Predstavite si na primer, če bi nekega lepega jutra začeli katoliški duhovniki v Ljubljani groziti in preklinjati pravoslavne in morda nagnali svoje vernike celo v tivolski park, da bi podrli krasno pravoslavno cerkev, pa bi se končno dobil kak lutera[illegible], ki bi pravoslavne rešil, kakor je v Ohridu otel musliman katoličane vsaj v kupčijski zadevi. Sicer pa so to zelo zelo malenkostne zadeve, vredne edino majhnih ljudi. Tragedija je, da se z njimi peča, ali pa se mora pečati, večina slovenskega naroda.

*

"A. D." ponavlja poročila o "grozotah", ki jih je odkrila posebna "nepristranska" komisija za "rdečo fronto" v času minule civilne vojne v Franciji, posebno pa še zdaj, ko lahko svobodno "preiskuje". Čudno je le, kako je moglo v tako krvoločni republiki ostati toliko ljudi živih, med njimi na primer duhovniki, če so res kar vsi od kraja pomorili drug drugega. Tudi to je čudno, čemu se svetovni slovenski dnevnik v metropoli še ni zahvalil Hitlerju, Mussoliniju in Mavrom v Afriki za rešitev katoliške civilizacije v Španiji. Gotovo bi bili priznanja tako vplivnega dnevnika jako veseli.

*

Ali veste, čemu hočejo hrvatski komunisti "slovenske dneve"? Zato, ker nad hrvatskimi dnevi ne morejo dobiti kontrole.

*

"Radnički Glasnik" je zapleten v tožbo, par njegovih ljudi je bilo aretiranih in izpuščenih pod $1000 poroštva vsaki zaradi obrekovanja in takih reči, in unija tiskarjev pa mu je odvzela unijski znak. Komaj se je to zgodilo, že "R. G." jamra, da bo to za njegovo tiskarno silovita škoda — ni pa povedal, da je bila neunijska leta in leta in šele ko si je obetala naročil od unij CIO in drugih, od demokratskih političnov v lanski kampanji, od društev in firem, ki na svojih tiskovinah zahtevajo unijski znak, je postala "unijska" tiskarna. Prevara, kot izgleda, ni držala. Pa piše "R. G.", da obstoji vsled izgube gotovih naročil, na katerih mora biti unijski znak, tiskarni tudi finančna izguba. Drugovi imajo torej s tem novo priliko organizirati kolekto zato, ker nimajo — unijskega znaka . . .

*

Kaj pravzaprav je predsednik HBZ Ivan D. Butković? Nekaj let igra stafažo radnikovcem, potem jih krtači, ker jim ne more za ponujani prst dati vso roko. Milan Petrak je bolj logičen. Bil je komunist dokler je bil — nu, od kar to ni več, je s svojimi bivšimi drugovima v sporu kot se spodobi. K sreči vzlic tem otročarijam HBZ vseeno napreduje.

*

"Naprej" i "Radnički Glasnik" sta silovito za unije, a tiskarna, ki ju "druka", je smatrana za gaziteljico unijskih pravil na celi črti. Zato ta dva "radnička" glasila izhajata v neunijski delavnici.

*

Ker sem že pri tem, naj še dodam, da je "R. G." apeliral na UMW in na gotove vodje unij v Pa., da naj za božjo voljo pomagajo "Hrvatski napredni tiskarni" v Pittsburghu nazaj do unijskega znaka, da ne izgubi tiskovin, ki jih je sprejela v delo . . .

*

V Komentarjih je bil Louis L. Pirc velikokrat omenjen. Za udarce, ki jih je nam dajal, je prejemal povračila kot se je spodobilo. Prošli teden je nagloma umrl. Bil je odkrit nasprotnik, in kot takemu gre spoštovanje. Kajti z odkritimi se je lahko boriti. V boju z njim se nam ni bilo treba sklicevati na rek, "O, Bog, varuj me prijateljev, sovražnikov se bom že sam ubranil."

NAMEN POSVEČUJE SREDSTVA

List "sloge" med Slovenci je urejevan na enako jezuitski način kakor je bila njegova prednica "Delavska Slovenija". Takrat je bila edino pravoverna in pravilna linija ona, ki jo je risal tajnik kominterne Zinovjev. Ker se je izrabila, so potegnili drugo. Takrat je bilo edino pravoverno smešiti narodnjaštvo in poveličevati internacionalstvo; zaničevati glasovnico in se navduševati za revolucijo; blatiti cerkev in propagirati brezbožništvo; vrtati in rušiti od zunaj in znotraj v vseh delavskih organizacijah; smešiti demokracijo in se rogati vsakemu, ki jo je branil.

Danes so za nacionalizem in molče o mednarodnosti; za demokracijo, za obrambo cerkve, za enotno fronto s klerikalci proti svobodomiselstvu, za politično hlapčevanje reakcionarnim vodjem kapitalističnih strank, za kompromise s kapitalizmom, hvalijo papeža itd. Vrtoglavost takrat in vrtoglavost sedaj. V napadih na one, katerih ne morejo omrežiti, se poslužujejo laži in pa zavajanja mase. Prihajajo mednjo v ovčjih oblačilih in ji pripovedujejo čisto nekaj drugega kar mislijo.

O Proletarcu trdijo, da napada Rusijo, da je napisal njegov urednik o sovjetskem paviljonu na svetovni razstavi v New Yorku samo pet vrstic, da napada new deal, da podpira Homerja Martina, da smeši in sramoti organizatorje "slovenskega dneva", da je sramotil kolekto za ambulanco, napadal špansko republikansko vlado, pisal proti delavski skupnosti— in ko se tako laže naprej in naprej, svečano ugotovi, da je njegova krivica samo v tem, da piše — resnico.

Ako bi Noblova ustanova dajala nagrade tudi za laži, bi naši prijatelji v Pittsburghu bili do nje gotovo več kot upravičeni.

FOTOGRAFIRANJE JAKO NEVAREN POSEL

RICHARD ROSSON

Tajna policija v Nemčiji je nedavno v Gradcu na gornjem Štajerskem aretirala ameriškega filmskega fotografa Richarda Rossona. Vzroka mu ni navedla. Bil je poslan iz Hollywooda fotografirati določene kraje v Nemčiji za prihodnji film njegove družbe. Brškone so Hitlerjevi ipijoni zasumili, da bo naperjen proti tretjemu rajhu, pa so mu nalogo preprečili.

Nekaj o financah z ozirom na razpravo o socialistični stranki in JSZ

Johnstown, Pa. — Pravijo, da 15c na mesec nas ne bo pojačalo. Toda če računamo, da ima JSZ recimo 300 članov, je to $45 na mesec, $540 letno in v šestih letih to znese $3,240. Toliko ako ne več je JSZ v zadnjih 6. letih plačala soc. stranki, in to brez izrednih članskih znamk, ali prispevkov, ki so jih ji klubi direktno prispevali.

Naša zveza je poleg tega vzdržavala vse svoje aktivnosti sama. Stranki je po mojem mnenju prispevala zato, da jača svoje postojanke in se razvija v močno, upoštevano stranko. Ali so ameriški sodrugi porabili naše prispevke zato, v kar so bili namenjeni? Po mojem mnenju ne ker je padla v 6. letih s 23,000 na 4,000 članov in tudi finančno je v težkočah. Stranka, ki je v takem stanju, ne more biti vplivna in ne voditi raznih kampanj. Kdo je zadovoljen plačevati za nazadovanje stranke in ob enem biti **še ponosen na to,** kot se je neki sodrug izrazil v Proletarcu? Oprostite s takim se jaz ne morem strinjati.

Zakaj se nekateri naši sodrugi brigajo za dobro gospodarstvo pri raznih jednotah, pri slovenskih domovih, društvih itd., kjer gledajo na vsak cent, da je pravilno obrnjen, ko pa se gre za soc. stranko, ki bi morala biti vzor vsem drugim, so pa tako popustljivi? Pravijo, naj pozabimo preteklost. Prav. Ampak če hočejo biti fantje pravični, naj priznajo napake in obljubijo, da bodo v bodoče upoštevali ne le glas svoje frakcije, nego tudi one stare sodruge, ki jih uče na podlagi svojih izkušenj. Po več letih lahko sprevidijo, da so imeli takozvani starogardisti prav, ko so svarili pred komunisti, kajti ti so le osvajali, ali pa podirali, če niso mogli kontrolirati. Dalje so lahko spoznali, da so se varali v obljubi večati stranko v članstvu čim se odstrani staro gardo. Uresničilo se je pač nasprotno. Nehajo naj trditi, da so se nekateri sodrugi umaknili na varno, kajti resnica je, da so mnogi odstopili zaradi otročje deklaracije, ki so jo nekateri novinci usilili članstvu. Da rečem "otročja deklaracija" ni preveč. Kajti ko proglaša stranka, ki ima par tisoč članov, da bo delala v stoštirideset milijonski državi čudeže, je to otročje. Ko bi imela milijone članov, bi seveda bilo drugače. Zato bi morali delovati v prvi vrsti za porast članstva. Kje ga dobiti? Z raznimi rrradikalci, ki so prišli v stranko med krizo, vemo, da nismo imeli srečo. Torej nam ostane preprosta delavska masa. Mednjo je treba z agitacijo. Izkušnje, ki jih imamo, nam povedo, da se jo najlaglje pridobi z lepo, ne preveč radikalno besedo; ko na to posluhne, se večina izmed nje s časoma sama radikalizira, seveda s pomočjo smotrene agitacije in vzgoje. Novega radikalnega članstva se torej ne more dobiti v soc. stranko kot da bi otresal zrele hruške z vej. Iz tega vidimo, da je nemogoče, da bi bili vsi člani soc. stranke enako "radikalni". Zakaj torej ne bi imeli malo več strpnosti z onimi starimi člani, ki se zaradi svojih skušenj ne morejo v vsem strinjati z mlajšimi? Ako bi bili delali po tem receptu, bi lahko imeli močno, ugledno ameriško socialistično stranko in JSZ bi vsled te vzpodbude imela več kot še enkrat toliko članov in nobenih prerekanj radi odstopitve. — **John Langerholc.**

TO IN ONO

Cleveland, O. — Čudni so dogodki po svetu in tudi pripetljaji tega dopisnika. Npr. pred prošlo nedeljo. Skoro za smeh. Smatra se me za socialista in svobodomisleca. Za takega se me vsaj napada. Torej kaj je bilo omenjenega dne? Vozil sem ljudi na piknik fare sv. Vida. "Ja, pa pravi, da je socialist," bi lahko spet kdo vzkliknil. Istega dne se je vršil piknik kluba št. 27 in zbora "Zarja" na Močilnikarjevi farmi. Župnija sv. Vida ga je imela na Pintarjevi farmi. "Kako to, če si socialist, nisi rajše vozil posetnike na socialistični piknik?" Vzrok je, ker je Pintarjeva farma ob St. Clairju (in 260. ulici). Poulična kara vozi do 185. ulice, od tu dalje pa lahko vozijo piknikarje na Pintarjevo farmo s trucki. Tako se lahko karman priljubi faranom sv. Vida in so ga še celo povabili na svoj piknik, češ, da bosta lahko on in father Jager plesala vsak s svojo "devojko". No, to se ni zgodilo, kajti po končanem šihtu sem se šel zabavati med "Zarjane", člane kluba št. 27 in njihove prijatelje. Njihov piknik je bil vzlic temu, da so imele tega dne kar tri fare svoje piknike (sv. Vida, sv. Lovrenca in sv. Kristine) jako povoljno obiskan. Ko sem prišel tja s praznim želodcem, mi niso mogli postreči, ker je že vse izginilo v želodcih drugih. To se po ameriško pravi "good business". Našim kameratom na St. Clairju čestitam na uspehu.

Stari, delovni socialist in "Zarjan" mi je dal tudi nekoliko tolažbe z zagotovilom, da jih je na St. Clairju precej, ki soglašajo z menoj v zadevi, radi katere je nastal prošlih par mesecev tako ljut spor. Saj so še tudi pametni ljudje na svetu, ne samo "divjaki", sem si mislil. Tudi v Collinwoodu se dobe taki, ki ne verujejo v kimanje. Da, veliko je še razsodnih.

Tudi sem zvedel, da "Sloga" ni za slogo, kakor se dela. Imenuje se delavski pevski zbor. Soc. "Zarja" je tudi pevski zbor. Od kar obstoji, je neločljiv del delavskega gibanja. Ta "Sloga", ki jo dominirajo Witkovičevi naprejevci, bi rada dobila v svoje vrste priljubljeno "Zarjino" pevko. Pa jim ni uspelo. Upam, da ostane "Zarjanka", od slogarjev pa bi želel, da bi res delovali za slogo in v svoj zbor pa vabili take, ki niso že v drugih zborih.

*

Boginja Narava nas je poleg z rednimi kibicarji, ki tu pa tam pišejo dopise, obdarila tudi z oberkibicarji. Zdi se, da so slednji postali nam nekam nevoščljivi in ljubosumni toliko, da do nas navadnih kibicarjev svoje mržnje niti prikriti ne morejo. Well, kar se tega kibicarja tiče, je pri volji, da se vse njegove zaslužene medalje pripne na prsa oberkibicarjem. Živeli oni, ki imajo več masla na glavi, kakor pa mi mali.

*

Vprašanje posojevanja smatram tako, da kar posodiš, z gotovostjo pričakuješ, da se ti vrne. Ako posodim svoj denar in sem to storil na riskiran način, bom samo jaz izgubil. Če pa posojuješ denar drugih, je pa previdnost tvoja temeljna dolžnost.

Ako smo zaradi gospodarstva pripravljeni tako ostro kritizirati slabo gospodarstvo mestnih, državnih in drugih javnih funkcionarjev, čemu bi se mi bali kritike v precenjevanju našega gospodarstva v naših ustanovah?

*

Da ne pozabim našega Charlija Pogorelca: ako bi on ne znal spretno gospodariti s tako malimi vsotami, ki jih prejema, bi Proletarca mi stari naročniki že davno ne dobivali. Pripravljeni smo dati priznanje komur gre, kdor pa ga ne zasluži, mu ga ne smeš dati, kajti če to storiš, slabo stvar še bolj poslabšaš. Kajti v tem slučaju bi odlikovanec mislil, da je storil kaj dobrega, dočim ni.

Kibicar **Barbič** v metropoli.

Kaj vse čaka človeka, ki vpraša za starostno pokojnino

Piney Fork, O. — Predno nadaljujem o stvari, ki jo označuje gornji naslov, prosim upravnika Proletarca, da me črta iz imenika zastopnikov. Nisem več kakor nekoč, ko sem vsak mesec poslal po nekaj naročnin. Zdaj mi je mogoče v tem oziru le malo storiti. Zato se ne izplača, da bi kdo mislil, kakšne visoke "komišne" najbrž prejemam. Prijatelj "Proletarca" ostanem in pomagal mu bom. Želim le, da se dobi kdo, ki bi to delo vršil še boljše kakor sem ga nekoč jaz in kakor so ga ali ga še vrše mnogi drugi.

Včasi je bilo tako: Čimbolj me je kdo kritiziral, večje veselje sem imel agitirati za Proletarca in zbirati prispevke v njegov tiskovni sklad. Z uverjenjem, da taki kritiki potrebujejo izobrazbe, sem jim hotel pomagati do nje s širjenjem socialistične literature, predvsem z razpečavanjem "Proletarca".

Kakor takrat, je nam "Proletarec" potreben danes. Ako ga izgubimo, je velika nevarnost, da bodo s časoma vsi ostali slovenski listi postali nazadnjaški.

Ko se je oglasil pri meni uradnik državnega oddelka za penzije, sem mu omenil, da sem trošil v svojih dobrih letih povprečno za časopise in literaturo nad $200 na leto. Nekoliko se je čudil, ni pa me vprašal, kaj čitam in naročam, ker so navodila pač taka, da sicer to sme storiti, toda ne uradno, kajti vsakdo lahko čita kar hoče. Tako nam jamči ustava. Do pokojnin pa so enako upravičeni glasom te iste ustave vsi potrebni. To je res dokler je ne iščeš. Namreč pokojnine ali kar že takega.

Na primer, če bi državni nadzornik, ki me je zasliševal, videl moje ime v seznamu zastopnikov Proletarca bi si mislil: "Aha, ti imaš agenturo, ki ti prinaša denar, pa še od države zahtevaš pokojnino!" Kako težko je pojasnjevati, da taka zastopništva pomenijo le stroške za človeka. Kako bi mogel drugače dopovedati državnemu nadzorniku, ko pa ti čestokrat tvoj lastni rojak zabrusi, da delaš samo zato ker "ti dajo masten komišen".

Države zelo zelo nerade plačajo še celo kar so dolžne plačati. Posebno ako se gre za pokojnine starim delavcem.

Kot sem že omenil, mi je preko 71 let. V premogovnike bi me ne hoteli več, tudi če bi bil trden in imel še oba očesa. Ampak starostno pokojnino so mi vzlic temu, da sem do nje upravičen, zopet ustavili.

Že v Prosveti sem poročal, kako so me januarja t. l. investigirali uradniki zavarovalninskega oddelka te države in po "sfrgeranju" mi pa rekli, da ne vedo, če bom še deležen pokojnine.

Meseca marca so mi jo ustavili. Vprašam v Columbus (v glavno mesto države Ohio), kaj je vzrok. Dolgo ni bilo odgovora. Dne 1. maja pa sem šel osebno v Steubenville, da poizvem v uradu za pokojnine, kako in kaj. Posebna soba je določena za one, ki iščejo starostno pokojnino. Ko sem prišel na vrsto, mi je klerkinja po pregledu mojih listin v miznici zelo uradno, toda prijazno ob enem pojasnila, da sem imel pretečeno leto več dohodkov kot izdatkov, taki ljudje pa do penzije po postavi niso upravičeni. Obžaluje itd., ampak tako je.

"Nace, težko bo," sem si mislil sam pri sebi.

Skušal sem ji dopovedati, da so tisti "več kot polovica" dohodki le na papirju, torej zame brez vrednosti, ker ne moreš z njimi kupiti niti en funt mesa. Upoštevalo se naj bi torej edino dohodke v gotovini. Ti dohodki v gotovini pa so bile samo penzije in pa bolniška podpora od SNPJ. Drugi dohodki pa so bili predvsem odpis dolga na hišo, ki jo je bilo treba očistiti in prebarvati od zunaj in znotraj. Ker denarja za to delo nisem imel, je bilo edino mogoče, da je upnik to delo izvršil na svoje stroške, meni pa je vsled tega toliko manj dolžan. Ampak za oblast pomenijo take transakcije ne le izdatek nego tudi dohodek in v tem slučaju so ugotovili, da je bil to zame "income". Klerkinja mi je pojasnila da v mojem položaju je država pri volji tirjati tako dolgove. Ampak penzija mi je bila vzlic vsem mojim pojasnilom ustavljena.

Potem ji pojasnim, da smo dolg, o katerem tu govorimo, že dolgo nekako izravnali, le že dolgo nekako izravnali, razen kar imam jaz še do smrti izgovorjenega. Po vsem tem pojasnjevanju mi ona pravi, da naj poskusim z novo aplikacijo za pokojnino. Dala mi je listino, pa je bilo treba pisati to in ono spet vse od kraja.

Dne 29. maja t. l. sta se oglasila pri meni iz državnega penzijskega urada dva preiskovalca. Moški in ženska. Ogledujoč moj stan sta se čudila, ker je vse tako snažno. Pri "bečlarjih" to ni v običaju, sta rekla. "Tudi snaga stane," sem rekel v odgovor. Ko sta si vse ogledala, se je začelo spraševanje. Trajalo je okrog poldrugo uro. Spet sem moral pripovedovati od začetja do konca koliko sem star, katerega dne in kje sem bil rojen (to sem jima dokazal z vojaškimi dokumenti in poselsko knjižico), katerega dne in leta in s katero ladjo sem prišel v Ameriko, in ali sem dospel k sorodnikom (te stvari sem jim izpričal s tozadevnimi dokumenti), ali imam kaj sorodnikov, in ako jih imam, čemu mi ne pomagajo, če sem oženjen in še veliko veliko drugega sta me "fergerala".

Na primer, kaj sem delal v starem kraju predno sem šel v Ameriko, kaj sem počel tu, kotiko časa sem brezposeln, ali še lahko delam če dobim primerno službo. Koliko časa živim v Ohiu, v tem okraju, v Zed. državah? Ali sem prišel sem, da ostanem v tej deželi, ali le začasno? V Piney Forku sem moral dobiti dve priči, da sta izjavili, koliko časa živim tu, oziroma koliko let me že vidita tukaj kot stalnega naseljenca. Sem bil v času od kar sem tu že kaj v starem kraju? Pokazal sem jima potni list z leta 1914, ko sem bil tam tri mesece. Koliko imam imovine v nepremičninah in koliko v blagu in denarju? Ali sem pohabljen? Ali me nadleguje kaka posebna bolezen? Kdo je moj zdravnik? Sem zavarovan? Kje? Povedal sem, da pri S. N. P. J. Pokazal sem jima zavarovalninsko polico in plačilno knjižico. Koliko plačujem asesmenta? Izračunala sta iz knjižice, da $38.16 na leto. "To je mnogo mnogo," sta se čudila. Kako to? Za zgolj $600 posmrtnine, pa tolikšen asesment?! In čemu ga mi je treba sploh plačevati, ko sem že preko 70 let? Čemu mi ne izplačajo vsled te moje življenske dobe posmrtnino zdaj? Kaj čakajo? Pojasnil sem zavarovalninski sistem pri SNPJ. Želim še ostati pri nji kajti upravičen sem tudi do raznih drugih podpor. Če jih ne bo, bo država na škodi, ker bo ona morala prevzeti stroške zame, sem jima rekel.

Inspektorica me je nadalje izpraševala, koliko potrošim na teden za hrano, za kajenje, kakšno peč in kurjavo rabim, ali si sam kuham, koliko izdam za razsvetljavo, v kateri prodajalni največ kupujem, koliko izdam na leto za obleko in obuvala, koliko za posodo v kuhinji itd. V poldrugi uri se namreč človeka lahko marsikaj vpraša.

Povedal sem ji, da ako mi kdaj po plačanih izdatkih kak kvoder še ostane, se spomnim tudi pijače, ker mi "paše" požirek tu in tam. Včasi, ko kvodra nimam, pa se primeri, da me kdo drugi potreta.

Ko sta vse poizvedela, mi je ona rekla, da bom penzijo skorogotovo dobil nazaj — ne ve sicer kdaj, ampak le za naprej, ne za nazaj. Svetovala mi je še, da kadar spet prejmem ček, naj bom le tiho o njemu. Marsikdo bi morda pričakoval, da ga "tretam", je omenila, pa je boljše, da tisti preostali kvoder ohranim za ugasitev svoje žeje.

Te vrste inspektorji se oglašajo pri ljudeh, ki iščejo ali pa že prejemajo pokojnino običajno dvakrat v letu in večkrat če so denuncirani. Pri izpraševanju so jako vljudni. Vprašanja so enaka v vsakem slučaju le preiskovalci so drugi. Kdor ne odgovarja zmerom enako je ob penzijo, dokler ne popravi pomote, ako so mu jo krivično odvzeli. Včasi pa mu jo odvzamejo tudi vsled prijateljev ki ga deunucirajo, češ, da ni vreden pokojnine. Država hoče hraniti in tudi za preiskovalce je dobro, če lahko dokažejo, da temu ali onemu ne pristoja prejemati od države desetak ali dva na mesec na starost. S tem se postavijo, da hranijo državno blagajno, oziroma varujejo penzijski sklad.

Toliko sem napisal iz svojih skušenj v korist onih, ki bodo po prestani določeni starosti vprašali za pokojnino, da bodo vedeli, kaj vse jih bodo vprašali iz njihovega dolgega življenja. Penzij po $200 na mesec torej za nas še dolgo ne bo, ako jih bomo sploh kdaj dočakali.

Nace Žlemberger.

Težki očitki proti WPA in zahteve za omejitev vseh relifnih akcij

(Nadaljevanje s 1. strani.)

dolar, ki se naj bi ga izdalo v ta namen.

Ljudstvo brez zastopstva

V zvezni zakonodaji so pravi interesi delovnega ljudstva brez organiziranega zastopništva. Tu in tam se dobi med kongresniki in senatorji kak "dober človek", ki pravi, da ima srce za delavce. To ne zadostuje. Delavci in farmarji potrebujejo v kongresu ne DOBRE ljudi, ampak poslance, ki bodo razumeli socialne probleme ljudstva in jih rešili v korist splošnosti, ne pa delili miloščine kakor da so volilci berači, ki prosijo milodarov ob božjih potih.

Po New Yorku

Piše FRANK ZAITZ

(Nadaljevanje.)

Z 10. nadstropja hotela Claridge na Broadwayju ob prostranem trgu in križišču ulic svetovnega slovesa — imenuje se Times Square — sem v nočnih urah zrl skozi okno v drveče električne črke okrog zgradbe dnevnika New York Times. To je bil in je še zmerom najbolj upoštevan ameriški dnevnik bodisi v ameriški ali pa v svetovni javnosti. Naročnikov ima mnogo manj kot pa na primer Chicago Tribune. Toda njegov vpliv je mnogo večji. Trikotna stavba Timesa je čisto zase v sredi trga, kjer je centrum ulic Broadway, Šeste in Sedme in zapadne 42. Bloki so kratki, razen onih na ulicah zapadno in vzhodno.

Broadway in Times Square! Predmet mnogih filmskih iger, pozorišče neštetih tragedij, posebljenje velemesta v miniaturi. Tu se — tako trdijo — kreta vsak dan stotisoče ljudi. Na trgu in zgradbah ob omenjenih ulicah so hodniki v podzemlje. Ko prideš navzdol, vidiš progo tik proge; greš nižje, spet proga pri progi, po njih pa drve lokalni in brzi električni vlaki, s katerimi se za nikel lahko pelješ z enega konca tega velemesta na drugega. Pravijo, in verjamem, da ni nikjer v Ameriki voznina cenejša kakor na poduličnih železnicah tega mesta.

Times Square je živahen ves dan. V mravljišče pa se spremeni ob poznih večernih in v popolnočnih urah. Tedaj je Broadway sama luč in ponočnjaštvo.

V Chicagu pravijo, da je vogal ulic Madison in State najbolj prometni kraj na svetu. Ko opazuješ človeški čebeljnjak Times Square in Broadway in ga primerjaš s križiščem Madison-State St. v Chicagu ali Randolph in State z gnječo na Broadwayju in Times Square, vidiš več kot eno razliko. Podnevu množico, ki gre na delo in z dela in po drugih opravkih. Ponoči pa "nočno življenje".

Na vrhu pa se okrog zgradbe Times pode zložene električne črke in oznanjujejo dogodke. Chamberlain sklenil pogodbo z Rusijo. Vest ni še potrjena. Kmalu nato črke spremene: Vest o pogodbi z Rusijo bila prenagljena. Hitler zopet preti. Italijanski in nemški vojaki bili ob vrnitvi iz Španije sprejeti z velikimi svečanostmi in odlikovani v priznanje za zmago . . .

Že parkrat prej, ko sem bil v tem mestu, sem se rad ustavil na tem trgu, opazoval ljudi, poulična raketirstva in čital novice, ki so jih oznanjale leteče električne črke. Ženi je bilo to všeč. Rekla mi je, da bi mi koristilo tako branje. Gledal bi kvišku, bral, in si polagoma izravnal hrbet in vrat.

Šetala sva po Broadwayju in opazovala ljudi. Na vseh oglih ponujajo s kričavimi hreščečimi glasovi Coughlinovi prodajalci njegov časopis "Social Justice". Nikjer v Zed. državah ne vpijejo toliko in nikjer ni protisemitsko gibanje dobilo tolikšen zamah, kakor v New Yorku. Svoj demonstrativni izraz ima najbolj na Broadwayju in okrog trga Times, kjer je včasi po sto in več prodajalcev, ki tulijo neprestano "Social Justice". Ustavila sva se pri marsikaterem. Tik njih so drugi prodajalci, ki razpečavajo newyorške dnevnike in revije, komunisti, ki ponujajo svojo tiskano robo in drugi. Kdo so tile Coughlinovi ponujači? Židje? Italijani? Irci? Najbrže vsakih nekaj, je rekla ona. "A pozna se jim, da so sposobni ne samo vpiti nego tudi pretepanja."

Spomnil sem se Franka Keržeta, ki je nama prej pravil, da imajo Židje za demokracijo mesta New York neprecenljive zasluge. Bogati žid ne bo podil družine črnca, ki se bi naselila v bližino njegove palače v starinsko hišo, in tudi v družbi ne viha nosu, če se dotakne revnega žida, črnca, Italijana ali kogar že.

Židov je v New Yorku nad milijon. Ščuvarji, ki podžigajo antisemitizmu, pravijo, da jih je v resnici dva milijona. Vsekakor jih je v New Yorku več kot kjerkoli na svetu v enem kraju, dasi imajo tudi v Londonu v Parizu, Chicagu in Varšavi velika naselja.

Trgovine na Broadwayju so odprte do polnoči in dalj. Skoro vse so posest židov. Enako so v njihovi posesti tudi takozvani nočni klubi, saluni, restavracije, lekarne itd. Ne sicer v tolikšni meri, kakor trdi antisemit "radio-priest" Coughlin, kajti v New Yorku je tudi milijone drugih ljudi — med njimi kapitalistov, bankirjev in trgovcev, ki niso židje in vzlic temu bogate.

Po polnočni uri sva stopila na Broadwayju v prostran salun. Ob baru, za katerim servirajo ljudem lunč, je delalo neprestano kakih 10, 15 ljudi, tolikšna je bila množica. Pivniški bar je v obliki člena verige. Kakih sto petdeset do dve sto ljudi je lahko okrog njega. Okrog in okrog pa se v zabavo pivcev in drugih premikajo sugestivne slike z dobrimi in neslanimi dovtipi. Tu in tam postane kdo razposajen. Tik mene je pelo dekle, pa je prišel elegantno napravljen paznik in ji samo pošepetal, da naj odide ko hitro mogoče. Dva moška v njeni družbi sta ga hotela tolažiti, pa jima je ukazal enako in so odšli. Kajti kadar dobe tak ukaz, vedo, da ima paznik — ki je tudi sam izboren boksar, pripravljene v kakem kotu gorile, ki so najete zato, da sitneže uče "pameti". Ko sva se drugi dan spet oglasila, in ni bilo nikjer prostora, je naju dotični paznik takoj pozdravil in preskrbel sedeže, s katerih sva gledala v premikajočo se gnječo po Broadwayju, v električne napise in v slike, ki so šle druga za drugo, da zabavajo ljudi.

Zunaj pa vpijeta dva močna fanta temne polti, "Father Coughlin's Social Justice." Zraven Angele je sedel človek, o katerem bi sodil da je Irec, in tik njega pa temnopoltni semit čedne vnanjosti in oblečen po modi. "Za Ameriko je zelo dobro, da ima pogumnega duhovnika, kot je Coughlin," je dejal Irec sosedu semitu. Pa sta pričela z besedno bitko. Ko je izgledalo da se udarita s pestmi, je bil zraven ko zraščen iz zemlje naš elegantno oblečen vitki paznik in jima pošepetal nekaj da sta hipoma utihnila.

Židje v New Yorku postajajo nervozni in ne brez vzroka. Hitlerjeva in Mussolinijeva propaganda ima dolgo roko in pomaga ji kriza, ki tare prebivalstvo te dežele. Židje so krivi! Banke kontrolirajo, pravi Coughlin, vse boljše službe so njihove, rohne člani Hitlerjevega bunda.

New York je najbogatejše mesto na svetu. Ampak tudi mesto velike bede, mizernih stanovanj, slumsov, kjer delajo družbo ljudem podgane in vsakojaki mrčes.

Beračev je mnogo po ulicah. Župan La Guardia je policiji ukazal, da naj jih v času svetovne razstave spravi z ulic. A tudi berači zahtevajo pravice. V New Yorku so dobro organizirani. "Ako hočete, da nehamo s svojim poslom, zahtevamo toliko in toliko," se je glasil njihov odgovor na policijski ultimatum.

Statistični viri trdijo, da naberejo s prosjačenjem na ulicah petnajst milijonov dolarjev na leto. Veliko tega gre seveda za njihovo zaščito raznim politikom, policiji, odvetnikom, raketirjem njihove organizacije itd.

Po čikaškem downtownu je prosjačenje že leta prepovedano. Tu in tam uzreš prosjaka, pa pride mimo policijski avto in iz njega se začuje glas "poberi se!" Le če sta policaja v avtu velikodušna, ali pa če jima da berač napitnino, ga prezreta. V New Yorku pa jih vidite v najprominentnejših krajih mesta svobodno izvrševati svojo obrt. Oziroma izvrševali so jo do nedavna brez posebnih ovir in nato nadaljevali z njo vzlic policijski prepovedi. Saj je berač navajen tudi psovk in policijskih šikan še celo bolj kakor milodarov — čemu bi se pustili ugnati!

(Dalje prihodnjič.)

ŽELJE, DEJSTVA IN VZROKI

(Nadaljevanje in konec.)

Stanovske zbornice in stanovska zastopstva so stara reč. Ameriška trgovska komora ima ogromen vpliv. Enako zveza zdravnikov, odvetniška zbornica itd. Ima ga CIO in AFL. V Evropi imajo v demokratičnih deželah stanovske zbornice raznih vrst, med njimi na primer delavske zbornice. V Italiji volijo zdaj poslance v parlament po strokah in poklicih. Ampak je prav tako fašističen kot prejšnji. V Oregonu je pred leti neka skupina začela resno agitirati za spremenitev ameriškega volilnega sistema v smislu, kot ga zdaj priporoča Gardnov "new beginning". Ampak volilni sistem sam na sebi ne bo napravil volilce razumnejše kot so. Dokler bodo verovali v kapitalistični sistem, bodo glasovali za njegove podpornike, pa naj bo volilni sistem tak ali tak. Prav je imel James H. Maurer, ki je na naslov "revolucionarjev" v am. soc. stranki dejal, da volilci, ki ne znajo glasovati pravilno, tudi streljali ne bodo pravilno. S tem je hotel reči, da ne bodo streljali za revolucijo, nego v revolucionarje.

Ako človek opazuje tipe odbornikov v unijah, ima prav malo upanja da bo zakonodaja izboljšana če bomo v njo pošiljali zastopnike po strokah. Glavna naloga socialistov je torej najti si realistično vodstvo, ki bo v stanju vršiti vzgojno delo, da bodo volilci znali misliti in pravilno glasovati.

Seveda Garden smatra, da je njegov načrt, ki ga razvija v svojem spisu v Prosveti pod naslovom "For A New Beginning", rešilna bilka za ljudstvo in za demokracijo te dežele. Zase je uverjen, ker dozdaj nismo prišli nikamor iz kapitalizma, je treba začeti nekaj "novega", oziroma ustanoviti novo gibanje.

On hoče "a new political movement along different line, with a different approach" (Prosveta z dne 28. junija). Nam zameri, če smo za izboljšanje socialistične stranke, zameri nam, ker kritiziramo njeno sedanje vodstvo in nam očita, da jo sabotiramo, dočim je on kar povsem za "novo politično gibanje", ker so vsa dosedanja po njegovem mnenju impotentna, ali neidealna, ali pa do mozga oportunistična.

S. Garden je svoj spis "For A New Beginning" ponudil v objavo glasilu socialistične stranke. Ni ga hotelo priobčiti. O njemu je razpravljal akcijski odbor soc. stranke na seji 8. junija, katerega član je tudi s. Garden. Opozicija proti objavi v strankinem glasilu je argumentirala, da kar Garden priporoča, je ustanovitev novega političnega gibanja in s tem likvidacijo socialistične stranke. Naravno, da glavno glasilo soc. stranke ne more prinašati člankov, ki proglašajo polom gibanja, katerega propagira. S. Garden je nato članek umaknil in ga priobčuje v angleškem delu Prosvete. Kakor on kritizira nas, češ, da nismo navdušeni za stranko kakršna je pod svojim sedanjim vodstvom, tako bi člani stranke, ki so zanjo navdušeni, res lahko zamerili njemu, ker propagira v Prosveti ustanovitev novega političnega gibanja. Dejal sem, da članki, ki jih je objavil v Prosveti v slovenščini ali angleščini, niso bili niti malo agitacija za soc. stranko, pač pa nasprotno.

Čisto lahko soglašam z vsakim, da gibanje kakršno je danes, neglede pod katero strankino ali unijsko firmo, ni to kar bi v tako veliki industrialni deželi moralo biti. Ampak vzroki so med nami samimi, bodisi v vodstvih kakor med maso, ki vsled posebnih ameriških razmer ni mogla dozoreti za resno, mogočno delavsko politično, zadružno in unijsko gibanje. Tako nas je zalotila ogromna kriza kapitalizma, v kateri se ga je moglo oteti le s socialnimi reformami, ki jih je vzel iz starega socialističnega minimalnega programa "new deal" in jih prikrojil po svoje.

Ko je kriza nastala, je bilo unijsko gibanje v stagnaciji in brez bojevitosti, delavsko politično gibanje pa enako impotentno, dasi je imelo veliko več živahnosti kakor unijsko, vsaj kar se socialistične stranke tiče. Na plaz ekonomskega poloma je bil delavski razred povsem nepripravljen, ker ni imel ne unijskega, ne političnega gibanja, katero bi bilo sposobno podvzeti kaj drastičnega. Zato je od krize zbegano ljudstvo iskalo Mojzesa in ga dobilo v sedanjem predsedniku Zed. držav.

Kadar nočemo priznati teh napak delavstva in njegovih organizacij, radi iščemo vzroke za oslabelost delavskega gibanja tam, kjer jih ni.

Jamranje nad delavstvom v Evropi, ki se ga s. Garden rad posluži, je neumestno. Ameriški socialisti **nimajo prav nič vzroka obsojati ali kritizirati one tam čez,** pač pa imajo evropski sodrugi več kot dovolj vzroka, **da so razočarani nad delavskim političnim gibanjem v ZED. DRŽAVAH!** Okrog 30 milijonov nas je pa nobenega pravega razrednega delavskega gibanja, ki bi kaj pomenilo.

Problem soc. stranke torej je, kako pridobiti tiste tisoče članov, ki so odstopili, NAZAJ V STRANKO in z njimi tisoče NOVIH.

Naš problem pa je, kako OHRANITI gibanje, ki ga imamo, da bo SPOSOBNO za boj Z REAKCIJO, ki se utrjuje med NAŠIM ljudstvom. V ta namen potrebujemo volje za delo in vzpodbude, ki pa nam je stranka, kakršna je danes, ne more dati. Kdor gre po naselbinah MED LJUDI, bo to uvidel in čutil ter POSLUŠAL očitke, kakor da je naša krivda, če se socialistično gibanje ni razvijalo tako kakor so naši ljudje upali, verjeli in pričakovali. In če v bodoče NE BO boljše, nego je v ta namen potreben "new beginning", smatram da je za naše gibanje najboljše, če si pridobi za delo čimveč tistih, ki so že bili aktivni in nadaljujemo v izvrševanju naših nalog in v socialistični agitaciji po starih preizkušenih potih ne da bi se vezali na kako posamezno sekto ali strujo. Tako bomo lahko v razmerah in okoliščinah kakršne so SODELOVALI z vsemi, ki se trudijo obnoviti socialistično gibanje, na kakršnega smo bili ponosni. Tako gibanje pride z združenjem tistih pristašev socializma, ki so zdaj neorganizirani. In teh je prav gotovo veliko več kakor štiri tisoč.

Frank Zaitz.

Složnost na Elyju

Ely, Minn. — Dne 25. junija so imela skupni piknik vsa tukajšnja društva — 18 po številu, ki so združena v organizaciji Slovenskega doma. Dom je njihova posest in na razpolago vsem, kakor tudi za shode katerikoli organizaciji ali gibanju. Ta piknik je bil ob enem slavje 20-letnice domove organizacije.

Tukajšnji rudarji so organizirani pod CIO in se dobro postavijo.

Na pikniku sem tudi nekoliko poagitiral za Proletarca. Večinoma so obljubili, da se naroče v jeseni. Zdaj se jim zdi v prosti naravi tako lepo, da bi bilo za čitanje škoda časa. Jaz pa sem jim dejal, da smo zdaj, v poletju, za vse še boljše razpoloženi kot v čemerni jeseni in torej tudi za čitanje.

Rudnik Oliver obratuje 5 dni na teden podnevu in ponoči, Zenith pa 4 dni. Šihti so 8 ur na dan. Rudarji zaslužijo od $5 naprej. Nekdo se je na pikniku pohvalil, da zasluži po $9, drugi pa mu je odvrnil, da ne bo dolgo, ako se bo tako gnal pri kopanju rude. — **John Teran.**

Tragedija Čehoslovaške

Chicago, Ill. — Namesto Josipa Martineka je na seji kluba št. 1 v petek 22. junija predaval v Slov. del. centru profesor J. G. Mičan. Martinek je sporočil, da mu je bilo nemogoče priti, ker je moral po opravkih v Kanado.

Profesor Mičan je v uvodu svojega govora dejal, da je socialist, kakor je bil njegov oče, in da ni tujec med nami. Bil je eno leto tajnik kluba čeških umetnikov, ki zboruje v našem centru in tako je videl že marsikoga izmed nas. Posebno dobro je razložil, čemu se je Čehoslovaška podala Nemčiji brez boja. "To je vprašanje, ki ga čujem na vsakem predavanju od navzočih, pa bom tu rajše nanj zdaj odgovoril, namesto šele ko bi ga kdo izmed navzočih ponovil," je dejal Mičan.

Čehi so se podali, ker je bilo to edino kar so mogli storiti, je pojasnjeval. Izdala sta jih Anglija in Francija. V notranjosti ji je pretilo tri milijone sudetskih Nemcev, na Slovaškem pa je s pomočjo Nemčije vršila zavratno veleizdajniško vlogo slovaška klerikalna stranka, ki je bila vsak čas pripravljena zasaditi republiki nož v hrbet. To je storila. Na poljski meji je prežala po češkem premogovniškem revirju Tešin poljska armada, na madžarski so bile mobilizirane za napad ogrske čete, na nemški meji pa je bila pripravljena na udar motorizirana Hitlerjeva armada. Češki generalni štab je vedel, da češka armada ne bi sama vzdržala dalj kot par tednov. Vrh tega je zaeno s češko vlado vedel, da kani Nemčija v slučaju češkega odpora Čehe od enega kraja ozke države do drugega kar pokositi. To je hotela in želela, da bi se iznebila čimprej naroda, ki ji je trn v peti, in na mesta pobitih Čehov bi naselila svoje ljudi.

Naravno, da je profesor Mičan govoril ne samo kot demokrat nego kot iskren patriot, ki je deloven v borbi za osvoboditev svojega naroda pred fašizmom.

Udeležba na seji je bila dobra. Predsedoval je F. Godina, predavatelja pa je predstavil Frank Zaitz. Tajnik Chas. Pogorelec je izjavil, da je ta mesec prejel nad $60 članarine. Klub je naročil precej novih slovenskih knjig v izpopolnitev svoje knjižnice, ki je proti mali odškodnini na razpolago članom in nečlanom.

V poročilu o prošli konferenci Prosvetne matice, ki se je vršila v Chicagu, je Joseph Drasler dejal, da je bila ena najboljših, kar se jih je on udeležil.

Joseph Martinek nam je sporočil, da pride na eno naših prihodnjih sej nenaznanjen, kajti njegovo delo je zdaj tako, da ne more jamčiti, ali na določeni datum lahko pride ali ne. Kadarkoli pride, naši člani ga bodo gotovo veseli. Tudi predavatelj profesor Mičan je napravil nanje dober vtis.

Poročevalec.

Piknik kluba št. 114 JSZ

Detroit, Mich. — Marsikdo me je že vprašal, kaj je vzrok, da slovenska društva ne prirejajo več piknikov v takem številu kot nekdaj. Odgovor nato ni težak. Prvič je skoro nemogoče dobiti pripravljalni odbor, ker ni navdušenja. Drugič, ker so dobri pikniški prostori predragi. In tretjič, ker ni dobička.

Vzlic vsem tem pomislekom pa bo socialistični klub priredil svoj običajni letni piknik v nedeljo 16. julija na dobroznanih prostorih "Old Homestead" ob senčnati obali "Lower Strait Lake". Kot vselej, bo tudi ob tej priliki odbor preskrbel za razna razvedrila in tekme. Ta prostor se je zlasti priljubil kopalcem in plavačem. Pravijo, da bomo tudi balincali. Well, čimveč nas bo temboljbo luštno. Kaj bi doma "švicali", ko je pa ob vodi tako prijetno. Zato vabimo vse kar "lejze inu gre", da na ta dan naciljajo svoje kare na ta piknik. Pridite že zgodaj dopoldne, da boste imeli več užitka. Vstopnina je prosta.

Frank Česen.

Seja odborov JSZ in P. M.

Chicago. — V petek 7. julija zvečer bo v SDC seja eksekutive in drugih odborov JSZ ter Prosvetne matice.

Francova armada

General Franco je svojo armado znižal na okrog 700,000 mož. Odpustil je iz nje doslej nad pol milijona vojakov. Ko državo "stabilizira", bo armado zmanjšal na kakih 300,000 mož.

Priporočite prijateljem, da si naroče Proletarca.

PETINDVAJSET LET PO ATENTATU V SARAJEVU

(Nadaljevanje s 1. strani.)

rajha, ki jih je dosegel brez vojne, in obljublja še več zmag v bodoče. Ako je Evropi prav, jih bo Nemčija dosegla tudi v bodoče brez vojne. Ako ne, si jih bo izvojevala s pomočjo svojega nepremagljivega orožja, pravi Berlin.

Strah, ki muči Evropo

Nemčija s pomočjo Italije drži ljudstvo v Evropi — posebno v malih deželah, v Franciji in v Angliji, v napetosti mučnega pričakovanja, kdaj topovi spet zagrme in se prikažejo bombniki nad njihovimi mesti. V Italiji in v Nemčiji tega strahu med ljudstvom ni opaziti, ker je dovoljena edino vladna propaganda, ki z vsemi mogočimi sredstvi ustvarja med ljudstvom bojevno razpoloženje.

Tako kot je ne more ostati. Če ni izhoda v mir si marsikdo v obupni napetosti želi, da če se že morajo udariti naj pride to najhujše čimprej. Največji nacijski pritisk s te vrste draženja ljudskih živcev je naperjen zdaj posebno proti Poljski in deluje jako močno tudi na Ogrskem in v Jugoslaviji. Nihče ne ve, kakšne so Hitlerjeve tajne nakane, kaj bo storil danes popoldne, jutri, ali prihodnji teden. Ta mučna napetost ovira normalen gospodarski in politični razvoj v vseh prizadetih deželah. Glavna briga jim je oboroževanje. Vse drugo je v tem položaju postranskega pomena.

Miru ne more biti

V razmerah kakršne so je nesmiselno misliti na mirno reševanje svetovnih in meddržavnih vprašanj ali upati v trajen mir. Kar imamo, je k večjemu oborožen mir, pomešan z lokalnimi vojnami in z imperialističnimi osvajanji ki se vrše več ali manj brez velikih odporov, razen v sedanji vojni na Kitajskem, ki gre že v tretje leto, in v zadnji civilni vojni v Španiji.

Petindvajset let lahko točno pogledamo nazaj v zgodovino in kdor jo hoče razumeti, mu je jasno, da mir, za katerim hrepene dežele in narodi, ne bo mogoč drugače kakor da se svet sprijazni z uredbo, v kateri bodo odstranjeni vzroki za vojno. Imenuje se socializem. Brez njega ne bo miru in ne blagostanja za stvarnike bogastev.

PRIREDBE KLUBOV J. S. Z.

V sledečem seznamu so priredbe klubov JSZ, konferenčnih organizacij in socialističnih kulturnih društev:

JULIJ

DETROIT, MICH. — Izlet kluba št. 114 v nedeljo 16. julija na Lower Straits Lake.

JOHNSTOWN, PA. — Piknik kluba št. 5 JSZ v nedeljo 16. julija na Parkhillu. Prebitek v korist klubove blagajne in Proletarca.

WAUKEGAN, ILL. — Piknik kluba št. 49 JSZ v nedeljo 30. julija.

CLEVELAND, O. — Piknik soc. kluba "Delavec" št. 28 JSZ na Zornovi farmi, Bradley Rd., Brooklyn, v nedeljo 30. julija.

ARMA, KANS. — Piknik kluba št. 21 JSZ v nedeljo 30. julija.

AVGUST

Canonsburg, Pa. — Piknik kluba št. 118 in Konference JSZ za nap. Penno 20. avgusta na Drenikovem parku v Strabane, Pa.

MILWAUKEE, WIS.—Piknik kluba št. 37 JSZ v nedeljo 27. avgusta v Kuzmatovem parku na W. Beloit Rd. in So. 92nd St., West Allis.

CHICAGO.—Piknik pevskega zbora "Sava" v nedeljo 27. avgusta pri Valentinu Kobalu, Clarendon Hills.

SEPTEMBER

Zbor JSZ in Prosvetne matice 16. in 17. septembra v Chicagu.

OKTOBER

CHICAGO, ILL. — Dramska predstava kluba št. 1 JSZ v nedeljo 29. oktobra v dvorani SNPJ.

NOVEMBER

CHICAGO, ILL. — Koncert "Save" v nedeljo 26. novembra v dvorani SNPJ.

CLEVELAND, O. — Koncert soc. Zarje na Zahvalni dan 30. nov. v SND na St. Clair Ave.

DECEMBER

CLEVELAND, O. — Pesna veselica kluba št. 49 JSZ na božični dan 25. decembra v Slov. del. domu na Waterloo Rd.

CHICAGO, ILL. — Silvestrova zabava kluba št. 1 dne 31. dec. 1939 v dvorani SNPJ.

1940

MAREC

CHICAGO, ILL. — Priredba v korist Proletarca v nedeljo 4. marca v dvorani SNPJ.

APRIL

CHICAGO, ILL. — Koncert "Save" v nedeljo 31. marca v dvorani SNPJ.

JUNIJ

CHICAGO, ILL. — Piknik v korist Proletarca v nedeljo 30. junija na Keglovem vrtu v Willow Springsu.

PRISTOPAJTE K

SLOVENSKI NARODNI PODPORNI JEDNOTI

USTANAVLJAJTE NOVA DRUSTVA. DESET ČLANOV(IC) JE TREBA ZA NOVO DRUSTVO

NAROČITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Naročnina za Združene države (izven Chicaga) in Kanado $6.00 na leto. $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

NASLOV ZA LIST IN TAJNIŠTVO JE:

2657 So. Lawndale Avenue
Chicago, Illinois

BARETINCIC & SON
POGREBNI ZAVOD
Tel. 1475
424 Broad Street
JOHNSTOWN, PA.

MILLER'S CAFE
5205 St. Clair Ave., Cleveland, O.
Fino pivo, vino in žganje. Vsak petek ribja večerja, ob sobotah kokoša. — Fina postrežba. Dobra godba.

Dr. John J. Zavertnik
PHYSICIAN AND SURGEON
OFFICE HOURS:
2:00—4:00; 7:00—8:30 Daily
At 3724 W. 26th Street
Tel. Crawford 2212
At 1858 W. Cermak Rd
4:30—6:00 p. m. Daily
Tel. Canal 1100
Wednesday and Sunday by appointments only
Residence Tel.: Crawford 8440
If no answer — Call Austin 5700

A Yugoslav Weekly Devoted to the Interest of the Workers
OFFICIAL ORGAN OF Yugoslav Federation S. P.

PROLETAREC

EDUCATION ORGANIZATION CO-OPERATIVE COMMONWEALTH

NO. 1660. Published Weekly at 2301 So. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL., July 5, 1939. VOL. XXXIV.

Jobs Slaughtered by Machinery

Concrete and indisputable evidence of the terrible slaughter of the right to work brought about by the installation of labor-displacing machinery in the textile industry was given last week before the Administrator of the Fair Labor Standards Act of 1938.

"In the matter of machines, during the 32 years I have been in the textile business in Goldville, S. C.," one witness stated, "there has been introduced one machine manned by two boys. This machine does the work of what normally took forty girls to do. Two of these machines running two shifts and operated by eight boys have displaced approximately 200 girls.

"In addition to that," he further stated, "a battery of five automatic spools running two shifts and operated by two girls to the shift do the work formerly done by approximately 200 girls."

Imagine the enormous saving in labor costs, all of which goes to the owners of the machinery with all its new inventions! While the workers who bring about these inventions and improvements in their shops are simple dismised, to look for another job, if they can fortunately find one.

That is how industry operates under the present capitalistic set up.

Under Socialism which proposes that the workers would own the machines, new labor-saving inventions would mean shorter hours and lighter work with more time for leisure and study, instead of being kicked into the streets to starve as they are today.

Scientists Hold Out Some Hope

So the scientists think the human race will endure.

It is well they think so, as it is encouraging in the face of the fact that some other experts feel sure that the race is degenerating and will pass out unless it turns over a new leaf and quits degenerating itself. One of them points out that Abraham lived to be 175, Isaac 180, Jacob 147, Ishmael 137, etc. Pliny reports that in the first century there were in one section of Italy 134 persons who were over 100 years old, 57 of them having reached 110 and three of them 140.

Longevity certainly dropped a lot since then but has been recovering itself lately. The recovery, however, is mainly due to the saving of babies, thus preventing the average age from being lowered by their death, rather than the lengthening of life at the other end of the line.

There has been an increase in disease and insanity, also a drop in the birth rate. There is something wrong. It is chiefly economic. An eminent doctor said health rises as wages rise. Better economic conditions would bring less malnutrition, less nerverack, better health better babies and would help enormously to make the forecast of the scientists come true, namely, that the race will endure.

There are some crepe hangers who say the race is no good anyhow and not worth saving. So far, it never has given itself a very good chance. Formerly it couldn't. Now it can if it will. It can surround itself with conditions which will enable it to develop into a super race, not of the Nietzsche type, which would be worse than no race at all, but of a highly moral and spiritual type. — Milwaukee Post.

Consumer Notes

A Column of Useful Household Information

Getting Rid of Paint Stains

Clothing stained by a newly painted surface or a carelessly wielded paint brush doesn't have to be sent to the cleaner's to get rid of the spot. Here are hints for removing paint stains suggested by Consumers' Guide.

For oil paints, varnishes, and enamels: If the stain is a fresh one and is on a washable material, rub vigorously with soap and water; or use turpentine, sponging the spot, or washing the whole article in the turpentine.

If it is an old stain, rub lard into it and then wash with soap and water. Moistening the stain with ammonia solution may also work. After moistening, sprinkle the spot with turpentine, roll the garment up for 15 to 80 minutes, soak for several hours, and then wash with soap and water.

If the garment is made of a delicate fabric (rayon, silk, etc.) sponge or soak the entire article in carbon tetrachloride, or chloroform, or benzol.

For alcohol paints or stains: For fresh stains on a washable material, use plain soap and water. On delicate fabrics, use wood or denatured alcohol, placing a pad under the spot when you apply the cleaner.

If the stain is an old one, soak it for half an hour in strong ammonia, then wash the garment.

For water color paints: If the material is washable use soap and water.

If it is a delicate fabric, sponge the stain with turpentine to remove the water color, then apply benzol to remove the turpentine. Other methods are to dip the garment in gasoline, or to sponge it with glycerine, and then rinse in lukewarm water.

Tips on Cocoa and Chocolate

Cocoa and chocolate both have their origin in the same tropical bean, but by the time they reach the consumer, there is a distinct difference in their composition.

It's all a matter of cocoa butter (or cacao fat). Plain cocoa has no fixed amount of cocoa butter in it, while advisory standards of identity issued by the Food and Drug Administration require that chocolate contain at least 50 per cent cocoa butter. For breakfast cocoa the advisory standard for cocoa buter content is 22 percent.

Cocoa will not lump when added to hot milk if it is first mixed with sugar then made into a paste with cold water and brought to a boil. Chocolate should be melted in a double boiler. Over a direct fire it is likely to burn with an injurious effect on its flavor.

Because the oils in cocoa and chocolate may deteriorate, both should be stored in a cool dry place. They should be kept covered and free of moisture. Chocolate, especially, should be kept in the ice box. When it is not kept cool, the cocoa butter in it melts and rises to the surface forming white patches on the brown cake.

THEY FEED ONE IN PRISON, YOU KNOW

"What is your plea, guilty or not guilty?"

"Guilty as hell," was the determined response of Bernard L. Wiedeman, 56, as he stood before Superior Judge McNutt.

About a month ago, while on relief at Sharp's Park, he held up an oil station attendant with an unloaded gun and was making off with ten gallons of gasoline and a quart of oil when the police caught him.

"Your honor, I'm tired of the road, tired of camps, tired of being a bum. I wish you would send me to prison were I can have a roof over my head and regular meals." Then to his court-appointed attorney, Percy W. Jackson: "If they turn me loose, I'll be back on a worse charge."

Attorney Jackson: "Your honor, my client has requested me to enter no defense."

The court: "Five years to life in San Quentin Penitentiary for first degree robbery."

Wiedeman (to a deputy sheriff): "That's good; if they try to parole me I will kick a guard in the stomach and get to stay longer."

—American Guardian.

GIRL STRIKE-LEADER

By FLORENCE KIPER FRANK

A White-faced, stubborn little thing
Whose years are not quite twenty years,
Eyes steely now and done with tears.
Mouth scornful of its suffering—

The young mouth!—body virginal
Beneath the cheap, ill-fitted suit,
A bearing quaintly resolute,
A flowering hat, satirical.

A soul that steps to the sound of the fife
And banners waving red to war,
Mystical, knowing scarce wherefore—
A Joan in a modern strife.

NO ENEMIES

By CHARLES MACKAY

You have no enemies, you say?
Alas! My friend, the boast is poor;
He who has mingled in the fray
Of duty, that the brave endure,
Must have made foes! If you have none,
Small is the work that you have done.
You've hit no traitor on the hip,
You've dashed no cup from perjured lip,
You've never turned the wrong to right,
You've been a coward in the fight.

VISITORS

Chicago, Ill. — Frank Jancar of Conemaugh, Pennsylvania visited the Slovene Labor Center last week. Frank reports working conditions very slack in and around Johnstown.

Mrs. Mary Benedict, Jr., P. J. Benedict, Jr., Mrs. Helen Bernick and Rudolph Bernick, all from Detroit, Michingan, dropped in also.

Labor is discovered to be the great, the grand conqueror, enriching and building up nations more surely than the proudest battles.—Channing.

It is better to read one good book several times than to read several good books once.

The greater man, the greater courtesy.—Tennyson.

Grief can take care of itself; but to get the full value of joy you must have somebody to divide it with.—Mark Twain.

The real secret of how to use time is to pack it as you would a portmanteau, filling up the small spaces with small things.—Henry Hoddow.

It's good to have money and the things that money can buy, but it's good, too, to check up once in a while and make sure that you haven't lost the things that money can't buy.—George Horace Lorimer.

Anti-Alien Bills

More than 60 bills have been introduced in the present Congress for the harrying of alien workers and for the alleged purpose of suppressing alien and subversive influences.

Organized labor is justified by experience in viewing this type of legislation with the deepest suspicion.

In the first place, it knows that anti-alien drives of this character are usually launched in periods of reaction by the same kind of people as are leading the attack on labor and progressive legislation generally.

Secondly, labor knows that its strength is built on the unity and solidarity of all workers, regardless of national extraction; and that one of the favorite tricks of its enemies is to try to divide its ranks by creating antagonism between native and foreign-born, between Negro and white, and by any other divisions it can create.

Finally, labor knows that criminal syndicalism laws and the like have been repeatedly used against union organizers and to break strikes, rather than for the purpose for which they were supposedly passed.

—Union News Service.

Do not waste your time on Social Questions. What is the matter with the poor is Poverty; what is the matter with the Rich is Uselessness —G. Bernard Shaw.

SIGNS OF THE TIMES

The Ku Klux Klan has elected a former horse doctor as imperial wizard in place of Dr. Hiram W. Evans, a dentist.

The change should boost morale among the klan cavalry.

Books You've Been Looking For

BARGAINS TOO GOOD TO MISS.—Check them over carefully —outstanding books well worth adding to your permanent library

ABC of Parliamentary Law. A brief handbook on rules of order for meetings adapted to the needs of labor groups—August Claessens. 25c.

As I See It. A review of the capitalist system in America—Norman Thomas. $1.50.

Brass Check. A study of American journalism—Upton Sinclair. $1.00.

Cradle of Life. The story of one man's beginning. — Louis Adamic. $2.50.

Cry for Justice. An anthology of the literature of social protest—Upton Sinclair. $1.50.

Debs. His Authorized life and letters—David Karsner. 75c.

Dynamite. The story of class violence in America — Louis Adamic. $2.00.

English-Slovene Reader. Illustrated —Dr. F. J. Kern. $2.00.

Grandsons. The story of a man's love for his country and his search for the American ideal—Louis Adamic $2.50.

Goslings. A study of American schools—Upton Sinclair. $1.50.

Jungle. Novel dealing with the Chicago stockyards — Upton Sinclair. $1.50.

Jimmie Higgins. The story of a socialist agitator during the war—Upton Sinclair. $1.50.

Karl Marx. Biographical memoirs —W. Liebknecht. 60c.

King Coal. Novel dealing with the strikes among the Colorado miners in 1913-14—Upton Sinclair. $1.25.

Laughing in the Jungle. An immigrant in search of the Land of Promise discovers America — Louis Adamic. $2,50.

Manual for Socialist Speakers. A brief text book on the technique of public speaking and socialist propaganda meetings—August Claessens. 25c.

Yerney's Justice. (Ivan Cankar.) A faithful, stirring piece of realistic fiction by the man who is considered the greatest writer Jugoslavia has produced — Translated by Louis Adamic. 50c.

Hundred Per Cent, (Upton Sinclair. A story of a patriot, (cloth) 1.00

Money Changers, (Upton Sinclair.) A novel of Wall Street and the panic of 1907, (cl.) 1.25

Mammonart. An essay in economic interpretation. By Upton Sinclair, (cloth) 2.00

Mountain City. A novel by Upton Sinclair, (cloth) 2.00

Oil. A picture of the oil industry in Southern California and taking in the world-struggle. By Upton Sinclair, (cloth) 2.00

Profits of Religion. Religion as a racket. By Upton Sinclair, (cloth) ..... .50

Physician in the House, (J. H. Greer, M. D.,) (cloth) 1.50

Roman Holiday, (Upton Sinclair.) America since the World War—the Roman republic; after the destruction of Carthage—how much alike are they? (cloth) 2.00

Science and Revolution, (Ernest Untermann,) (cloth) ..... .60

Workers in American History. By James Oneal ..... .25

Walls and Bars, (Eugene V. Debs.) The story of Deb's life in prison, (cloth) 1.25

Vital Problems in Social Evolution. By A. M. Lewis, (cloth) ..... .60

Trinity of Plunder. A cheerful slam at rent, interest and profit. By August Claessens .25

The Wet Parade, (Upton Sinclair.) A full-length novel dealing with liquor drinking and the liquor traffic in the United States during the past thirty years, (cloth) 2.00

They Call Me Carpenter, (Upton Sinclair.) A tale of the Second Coming, (paper) ..... .75

The Social Revolution, (Karl Kautsky,) (cloth) ..... .60

Struggle Between Science and Superstition, (A. M. Lewis), (cloth) ..... .60

Republic of Plato, (cloth) 1.50

Life and Death, (Dr. E. Teichmann,) (cloth) ..... .60

Law of Biogenesis. (J. Howard Moore,) (cloth) ..... .60

Evolution of Property, (cloth) .60

Eugene V. Deb's Canton Speech .25

End of the World, (Dr. M. Wilhelm Boelsche), (cloth) .. .60

Debs and the War. His Canton Speech, his trial and imprisonment ..... .25

Ancient Society, (Lewis H. Morgan.) Researches in the lives of human progress from Savagery through Barbarism to Civilization, (cloth) 1.15

Order from

PROLETAREC, 2301 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Only Good Remains

Emerson concludes his essay on Napoleon in this fashion: "Only that good profits which we can face with all doors open and which serves all men."

Napoleon passed out of the picture; so will Hitler and Mussolini; and the bosses who rage because workers demand a decent wage and the right to organize. The only good, that "which serves all men," will remain.

THE SKUNK?

The Ant I'm told is very wise,
And so they say are Bees,
Who make a honeyed citadel
Of hollow rotted trees.

The Beaver taught the engineer,
A Sheep has led the masses;
But tell me where we learned the art
Of war, with poison gases?

Dorothy Brown in The Canadian Forum.

THE BULLY PERSISTS

Progress and Poverty

By HENRY GEORGE

Unpleasant as it may be to admit it, it is at last becoming evident that the enormous increase in productive power which has marked the present century and is still going on with accelerating ratio, has no tendency to extirpate poverty or to lighten the burdens of those compelled to toil. It simply widens the gulf between Dives (rich man in the parable) and Lazarus (the sick beggar in the parable of the Rich Man and Lazarus), and makes the struggle for existence more intense. The march of invention has clothed mankind with powers of which a century ago the boldest imagination could not have dreamed. But in factories where labor-saving machinery has reached its most wonderful developments, little children are at work; wherever the new forces are anything like fully utilized, large classes are maintained by charity or live on the verge of recourse to it; amid the greatest accumulations of wealth, men die of starvation, and puny infants suckle dry breasts; while everywhere the greed of gain, the worship of wealth, shows the force of the fear of want. The promised land flies before us like the mirage. The fruits of the tree of knowledge turn, as we grasp them, to apples of Sodom that crumble at the touch . . .

This association of poverty with progress is the great enigma of our times. It is the central fact from which spring industrial, social, and political difficulties that perplex the world, and with which statesmanship and philantrophy and education grapple in vain. From it come the clouds that overhang the future of the most progressive and self-reliant nations. It is the riddle which the Sphinx and Fate puts to our civilization, and which not to answer is to be destroyed.

So long as all the increased wealth which modern progress brings goes but to build up great fortunes, to increase luxury and make sharper the contrast between the House of Have and the House of Want, progress is not real and cannot be permanent.

The reaction must come.

The tower leans from its foundations, and every new story but hastens the final catastrophe.

To educate men who must be condemned to poverty, is but to make them restive; to base on a state of most glaring social inequality political institutions under which men are theoretically equal, is to stand a pyramid on its apex.

The Department of Labor

For years labor worked to secure a federal department of labor through which the interests and welfare of those who work for wages and small salaries could be represented in federal administration by a secretary of labor, a member of the president's cabinet. The function of the department of labor was visualized as including administration of federal laws involving the rights of labor.

No other federal department has a greater responsibility or a greater opportunity for service. Under "labor" is comprehended the largest single group of adult citizens—those who work for wages and small salaries. This group constitutes the bulk of what is generally called the common people — those who carry out orders and perform the productive work in agriculture, transportation, manufacturing and commerce, mining, service and distributive industries. To promote the welfare of the great masses is the distinctive function of the department of labor. The department of labor should be given adequate appropriation to perform its functions.

One of the divisions and functions of the department of labor which labor made a real struggle to realize is the U. S. employment service. The employment service to which the worker needs access during his whole work life. Employment is the foundation of his whole life and when one job is lost the more quickly the worker can be placed in another the better for himself and his dependents. When jobs are not available, the employment service must be ready to pay unemployment benefits to all attached to covered industries. Placement and benefit payments are the right and left arms of the employment service and should be co-ordinated in the best interests of labor. These two functions were not properly co-ordinated by the social security act. Congress amended the bill recommended by the advisory committee, to provide an independent board whereas the original bill placed the board in the department of labor. In making the change congress forgot the administration of unemployment benefits must be co-ordinated with the placement service.

The reorganization plan transmitted to congress creates a social security agency consisting of the U. S. public health service, the office of education, the social security board and the U. S. employment service, the national youth administration and the civilian conservation corps. This proposal transfers a vital labor service from the department of labor—fatally weakening the department. A much better plan would be to put this new social security agency in the department of labor, for its services are concerned primarily with the needs and welfare of the common people.—American Federationist.

DEPRESSIONS INEVITABLE UNDER PROFIT ECONOMY

By SCOTT NEARING

Recovery has been a watchword of New Deal economics. Through general spending, pump-priming, and business regulations, the advisers of the Roosevelt administration proposed to lift the country out of the disastrous slump of 1932-33 to new levels of prosperity.

Pres. Roosevelt at one time spoke of a $100,000,000,000 national income. Lately, he has been satisfied with $80,000,000,000. The peak income of the Roosevelt administration, however, has not reached $70,000,000,000 and there are many indications that the income level of 1939 will fall below 1938, as 1938 fell below the previous year.

The business cycle recovered from June, 1938, until December. From that high point, which was only about half as high as July, 1937, the business curve has dropped continuously for the past four months.

During the early stages of the present decline New Deal economists insisted that the setback was merely temporary, due to a pause in winter buying. Spring would surely bring a reaction and a continuation of the upward swing.

Spring has done nothing of the kind. On the contrary, the downward trend continues, and to make matters worse, the drop in business activity has been preceded and is now being accompanied by another drastic reduction of stock values.

How much significance attaches to this latest Wall Street performance? Do the big bankers inaugurate a strike of capital and endeavor, by stock manipulation, to embarrass New Deal economy? Or do those who have the inside track in business and finance watch events, anticipate trends, and by buying or selling on the basis of their advance information shape stock prices today in terms of probable business developments two or three months hence? All of these factors are doubtless present in the business world, but in all probability the last is the significant one.

We do not make the business cycle just as we do not make the weather. Weather is a little more beyond human control than the business curve, but given a price-profit economic system, the upward and downward movements of production seem to continue as a matter of course.

After the long business cycle from 1929 to 1937 came the very much shorter one from the middle of 1937 to the end of 1938. In now looks as though the business world faces an even briefer cycle, with a lower prosperity level and probably with a higher depression point.

Be that as it may, the downward movement of business activity since December, 1938, and the sharp fall of stock prices undoubtedly indicate the advent of a new recession. This recession may be short in time and it may not dip very far, but a recession it is none the less.

Twice since its inception New Deal economic theorists have taken credit for recovery. The first time, from 1933 to 1937; the second time, from April to December, 1938.

Twice the New Deal has faced recession. From July, 1937, to April, 1937, and from December, 1938, to the present moment.

New Deal economists take the price-profit system as a matter of course. They propose to cleanse it, purify it and use it as a means for establishing permanent prosperity. They are wasting their time. Price-profit economy produces the business cycle as naturally and inevitably as plants produce leaves or as apple blossoms develop into apples.